

Evaluatie- en monitoringssystematiek voor Zicht op Gezonde teelt

**Vorbereiding voor de evaluatie van het
gewasbeschermingsbeleid tot 2010**

**Wilma Arendse
Saskia Beers
Thamar Kok**

Expertisecentrum LNV, Ede, september 2001

? 2001 Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Rapport EC-LNV nr. 2001/043
Ede/Wageningen, 2001

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of telefonisch worden besteld bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2001/0043 en het aantal exemplaren.

Oplage 50 exemplaren

Samenstelling Wilma Arendse, Saskia Beers, Thamar Kok

Druk Ministerie van LNV, directie IFA/Bedrijfsuitgeverij

Productie Expertisecentrum LNV
Bedrijfsvoering / Vormgeving en Presentatie
Bezoekadres: Galvanistraat 7, Ede
Postadres: Postbus 482, 6710 BL Ede
Telefoon: 0318 671400
Fax: 0318 624737

Voorwoord

In opdracht van Directie Landbouw, afdeling Gewasbescherming heeft het Expertisecentrum LNV een evaluatie- en monitoringssystematiek ontwikkeld voor Zicht op Gezonde Teelt; het gewasbeschermingsbeleid tot 2010.

Het project startte in november 2000. In dit stadium werd het voorgenomen beleidsbesluit uitgewerkt tot de beleidsnota zoals deze in juli 2001 naar de Tweede Kamer is gestuurd.

In dit project liep de ontwikkeling van de evaluatiesystematiek gedeeltelijk synchroon met de beleidsontwikkeling. Het hand in hand opgaan van de ontwikkeling van het beleid en van de evaluatiesystematiek past binnen de bestuurlijke vernieuwing. Daarbij is transparant en toetsbaar bestuur - het laten zien wat je van plan bent en wat er van terecht komt - belangrijk. Ook de VBTB begroting (van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording) valt hieronder. Elk ministerie legt in de begroting precies vast wat de doelen op een bepaald beleidsterrein zijn. Al het beleid van nu en in de toekomst moet afrekenbaar zijn. Van tevoren moet daarom nadrukkelijk worden nagedacht of doelstellingen meetbaar zijn en hoe deze gemeten moeten worden. Dit betekent dat ook over de evaluatie en monitoring van het beleid vooraf moet worden nagedacht.

Het zo veel mogelijk gelijktijdig ontwikkelen van het beleid en de evaluatiesystematiek is een moeizaam maar zinvol proces gebleken. Moeizaam omdat het beleid zich tijdens de loop van het project zich ontwikkelde en zinvol vanwege de interacties tussen het beleid en de te ontwikkelen systematiek. Ook kon een tussenresultaat een nuttige bijdrage leveren aan de VBTB-bijeenkomst gehouden in februari 2001.

Het voorliggende projectresultaat zal als basis fungeren om straks de monitoring en de evaluatie van het gewasbeschermingsbeleid uit te voeren.

Drs. R.P. van Brouwershaven
Directeur Expertisecentrum LNV

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Achtergrond	7
1.2	Doel van het project	7
1.3	Afbakening	8
1.4	Leeswijzer	8
2	Zicht op Gezonde Teelt	11
2.1	Beschrijving van het beleid	11
2.2	Overzicht beleidsstrategie	12
3	Theorie en werkwijze beleidsevaluatie	15
3.1	Beleidsevaluatie	15
3.2	Doeltreffendheid, doelmatigheid en proces	16
3.3	Werkwijze	16
1.	Opstellen van de causale ketens	17
4	Evaluatie van het hele beleid	19
5	Evaluatie van de operationele doelstelling	21
5.1	Geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven	21
5.1.1	Beschrijving van de causaliteit	21
5.1.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	22
6	Evaluatie van in te zetten beleidsinstrumenten	25
6.1	Inleiding	25
7	Cruciale instrumenten	27
7.1	Heffingen	27
7.2	Financiering onderzoeksprogramma's	28
7.2.1	Beschrijving van de causaliteit	28
7.2.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	29
7.3	Voorlichting	30
7.3.1	Beschrijving van de causaliteit	30
7.3.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	31
7.4	Kleine toepassingen	32
7.4.1	Beschrijving causaliteit	32
7.4.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	33

7.5	Aanpassingen toelatingsbeleid	34
7.5.1	Beschrijving causaliteit	34
7.5.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	34
7.6	Helpdesk bij het CTB	35
7.6.1	Beschrijving causaliteit	35
7.6.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	36
7.7	Ondersteuning onderzoekskosten	37
7.7.1	Beschrijving causaliteit	37
7.7.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	37
7.8	Ondersteuning onderzoekskosten GNO's	38
7.8.1	Beschrijving causaliteit	38
7.8.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	38
7.9	Certificering en toelatingsbeleid	39
7.9.1	Beschrijving causaliteit	39
7.9.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	39
7.10	Handhaving: een gerichte controle-inzet op bedrijven die niet gecertificeerd zijn	40
7.10.1	Beschrijving van de causaliteit	40
7.10.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	41
	Handhaving: Tweedelijns toezicht op de controle door certificerende instellingen	42
7.11.1	Beschrijving causaliteit	42
7.11.2	Evaluatie- en monitoringsvragen	42
8	Minder cruciale instrumenten	45
8.1	Stimulering fiscale instrumenten: VAMIL en MIA	45
8.2	Stimulering fiscale instrumenten: DOA	45
8.3	Inzet van ICT	46
8.4	Gebruik van landbouwkundig onmisbare middelen	47
8.5	Gewasbeschermingslicenties	47
8.6	Vrijwaring van het maatregelenpakket van het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij per 2003	48
8.7	Preventiebeleid in de keten	48
8.8	Niet-landbouwkundig gebruik van bestrijdingsmiddelen	49
9	Autonome ontwikkelingen	51
10	Conclusies en aanbevelingen	53
Bijlage 1	Verslag VBTB bijeenkomst	55
Bijlage 2	Uitwerking van de causale ketens van de beleidsinstrumenten	59
Bijlage 3	Afstemming evaluatievragen	67

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In maart 2000 presenteerde de staatssecretaris van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, mevrouw G.H. Faber, de interdepartementale hoofdlijnennotitie 'Zicht op gezonde teelt', de gezamenlijke visie van de ministeries van LNV, VROM, V en W, VWS en SZW op het gewasbeschermingsbeleid tot 2010. Kernboodschap in deze visie is: 'geïntegreerde teelt op gecertificeerde bedrijven'.

De hoofdlijnennotitie is verder uitgewerkt tot een beleidsnota. Deze nota: "Zicht op gezonde teelt", is door de staatssecretaris op 9 juli 2001 naar de Tweede Kamer gestuurd. In de beleidsnota worden de beleidsdoelen voor het gewasbeschermingsbeleid van de periode 2001 tot 2010 beschreven.

Het kabinet zet met deze nota in op een sectorbrede introductie en verdere ontwikkeling van een geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven. Met geïntegreerde gewasbescherming wil de overheid een omslag in denken en handelen bij agrarische ondernemers realiseren in hun omgang met gewasbescherming. Met certificering maakt de individuele ondernemer zijn of haar gewasbeschermingsactiviteiten inzichtelijk voor de maatschappij.

Voor het realiseren van de doelstellingen worden instrumentarium en maatregelen ingezet voor:

- ?? Kennis, financiële prikkels, waaronder een heffing op gewasbeschermingsmiddelen, en eisen aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.
- ?? Het toelatingsbeleid.
- ?? Preventiebeleid in de keten.
- ?? Versterking en intensivering van de handhaving en monitoring.
- ?? Niet-landbouwkundig gebruik van bestrijdingsmiddelen.

In het vastgestelde nieuwe beleid zijn (gekwantificeerde) doelen gesteld. Met monitoring zal de werking van het beleid systematisch gevolgd worden. Na verloop van tijd zal via beleidsevaluatie uitspraken worden gedaan over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid. Om hierover uitspraken te kunnen doen moeten daartoe vooraf indicatoren, met bijbehorende streefwaarden worden benoemd.

1.2 Doel van het project

De Directie Landbouw, afdeling Gewasbescherming, heeft het Expertise Centrum LNV opdracht gegeven om een evaluatie- en monitoringssystematiek te ontwikkelen voor het gewasbeschermingsbeleid tot 2010. In dit rapport wordt de door het Expertise Centrum LNV ontwikkelde systematiek gepresenteerd.

Naast de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het beleid is ook gekeken hoe het te doorlopen proces geëvalueerd kan worden.

Het doel van deze systematiek is om:

- ?? Besluitvorming in het beleidsproces te ondersteunen.
Door tussentijds te evalueren (midterm evaluatie) kan een beeld verkregen worden over de realisatie van de gestelde beleidsdoelen. Hierdoor kan de gekozen beleidsstrategie worden bijgesteld bijvoorbeeld door een bijsturing van de ingezette instrumenten.
- ?? Verantwoording af te leggen.
Het ministerie legt jaarlijks verantwoording af over onder andere de doeltreffendheid en doelmatigheid van de aanwending van financiële middelen aan de volksvertegenwoordiging
- ?? Aan te geven of de beleidsdoelen zijn gerealiseerd.

Aan het einde van een beleidsperiode aangeven of de gestelde beleidsdoelen zijn gerealiseerd (ex-post evaluatie).

1.3 Afbakening

- ?? In de evaluatiesystematiek zijn de in de nota vastgelegde streefwaarden overgenomen. Om een evaluatie uit te voeren zullen echter voor een groot aantal instrumenten echter nog streefwaarden moeten worden vastgesteld. In dit project is het vaststellen van streefwaarden, waar deze ontbreken nog niet volledig uitgevoerd.
- ?? Voor wat betreft de aanpak van de monitoring van Zicht op Gezonde Teelt heeft dit project zich beperkt tot een voorstel voor de aanpak op hoofdlijnen. Voor de volledigheid; in dit project is de monitoring/evaluatie nog niet daadwerkelijk uitgevoerd.
- ?? Het Expertisecentrum LNV heeft met het ontwikkelen van deze monitorings- en evaluatiesystematiek nog geen keuze gemaakt voor de instrumenten en doelstellingen die daadwerkelijk moeten worden geëvalueerd en gemonitord. Deze keuze ligt bij de opdrachtgever.
- ?? Ook zijn, in overleg met de opdrachtgever, niet alle in de nota genoemde (deel)instrumenten onder de loep gelegd. Dit betreft de volgende (deel)instrumenten: Heffing op gewasbeschermingsmiddelen; Teeltsysteembenadering; Herprioritering beoordelingsprogramma CTB; Operationaliseren nieuwe milieucriteria in het toelatingsbeleid; Reageren op controle –observaties in het kader van publieke handhaving en private controles en Extra inzet op illegale handel en gebruik.
- ?? De ontwikkeling van de milieu-indicator is een apart project.
- ?? In dit project zal geen dossiervorming plaatsvinden over het tot stand komen van het beleid (met name onderbouwing waarom bepaalde keuzes zijn gedaan).

1.4 Leeswijzer

- Hoofdstuk 1 Hoe is de nota Zicht op Gezonde Teelt tot stand gekomen. Eveneens is in dit hoofdstuk het belang van het opzetten van een evaluatie- en monitoringssystematiek aangegeven. Vervolgens wordt de projectopdracht en de afbakening beschreven.
- Hoofdstuk 2 De belangrijkste lijnen uit de nota Zicht op Gezonde Teelt zijn uitgelicht en de beleidsstrategie is schematisch weergegeven.
- Hoofdstuk 3 Welke aspecten zijn van belang bij beleidsevaluatie en – monitoring. Ook wordt beschreven hoe het opzetten van deze evaluatie- en monitoringssystematiek tot stand is gekomen.
- Hoofdstuk 4 Hoe kunnen de hoofddoelstellingen van het beleid geëvalueerd worden.
- Hoofdstuk 5 Hierin staat beschreven hoe getoetst kan worden in hoeverre de operationele doelstelling, geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven, leidt tot het behalen van de beleidsdoelstellingen.
- Hoofdstuk 6 In dit project is een onderscheid gemaakt in cruciale en minder cruciale instrumenten. Hun belang en de relatie met de hoofddoelstellingen wordt uitgelegd. Als cruciale instrumenten worden aangemerkt: heffingen, financiering onderzoeksprojecten, voorlichting, kleine toepassingen certificering en toelatingsbeleid en handhaving (gerichte controle-inzet op bedrijven die niet gecertificeerd zijn) en tweedelijns toezicht op de controle door certificerende

instellingen. De benodigde evaluatie- en monitoringsvragen zijn aangegeven.

- Hoofdstuk 7 Als minder cruciale instrumenten zijn aangemerkt: stimulering fiscale instrumenten, inzet van ICT, gebruik van landbouwkundig onmisbare middelen, gewasbeschermingslicenties, vrijwaring van het maatregelenpakket van het lozingenbesluit openteelt en veehouderij per 2003, preventiebeleid in de keten, handhaving (reageren op controle observaties in het kader van publieke handhaving en private controles; extra inzet illegale handel en gebruik. De benodigde monitoringsvragen zijn aangegeven.
- Hoofdstuk 8 Een beschrijving van de meest waarschijnlijke autonome ontwikkelingen en op welke hoofddoelstellingen zij invloed hebben.
- Hoofdstuk 9 De conclusies en aanbevelingen gedaan door het projectteam voor verdere uitwerking van de evaluatie en monitoring.
- Bijlagen Als achtergrond is in bijlage 1 het verslag van de VBTB bijeenkomst bijgevoegd. In bijlage 2 zijn de causale ketens weergegeven in tabellen. In bijlage 3 een overzicht van beleidsmedewerkers waarmee overlegd is gedurende het opstellen van de evaluatiesystematiek.

2 Zicht op Gezonde Teelt

In dit hoofdstuk worden de beleidsdoelstellingen en hun onderlinge relaties beschreven. Ook wordt aangegeven hoe de beleidsdoelstellingen geoperationaliseerd worden. In een schematische overzicht wordt de inwerking van de in te zetten instrumenten op de te behalen doelstellingen weergegeven. (zie figuur 2)

2.1 Beschrijving van het beleid

In deze paragraaf volgt een beschrijving van het beleid. De tekst komt uit de nota die op 9 juli 2001 aan de Tweede Kamer is verstuurd.

Het is noodzakelijk dat de komende jaren forse stappen voorwaarts worden gezet om te komen tot een maatschappelijk gewenste duurzame gewasbescherming. De doelstellingen van het beleid voor de periode tot 2010 zijn:

1. Een verdergaande vermindering van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen door het stimuleren van een terughoudende en zorgvuldige toepassing van deze middelen.
2. Een verdere vermindering van de emissies naar het milieu, waarmee tot 2010 een stap wordt gezet richting het Verwaarloosbaar Risico (VR) niveau.
3. Het verbeteren van de naleving van de huidige wet- en regelgeving voor gewasbeschermingsmiddelen met betrekking tot volksgezondheid, milieu en arbeidsbescherming (inclusief de aanscherping van het Lozingenbesluit per 2003). Door het vergroten van de naleving van de regelgeving ten aanzien van milieu en volksgezondheid op de primaire bedrijven en door een vertaling van de wettelijke voorschriften uit de Arbeidsomstandighedenwet naar bedrijfsgerichte maatregelen kan nog een aanzienlijke beleidswinst worden geboekt.

Om de doelstellingen van Zicht op Gezonde Teelt te realiseren zet het kabinet in op een sectorbrede introductie en verdere ontwikkeling van een *geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven*.

De teelt van gewassen wordt hierbij niet vanuit één invalshoek beschouwd maar is het resultaat van een managementproces, waarbij bedrijfseconomie, ziekte- en plaagbestrijding, productkwaliteit, volksgezondheid en voedselveiligheid, arbeidsomstandigheden en milieubelasting in samenhang worden bekeken. Dit vereist een omslag in denken en handelen bij de telers en een terughoudend en zorgvuldig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Chemische middelen worden pas gebruikt als alle preventieve en teelttechnische maatregelen en niet-chemische bestrijdingsmaatregelen tegen een ziekte of plaag te kort schieten. Geïntegreerde gewasbescherming is een complexe en kennisintensieve teeltwijze die van telers een planmatige en ingrijpende aanpassing van de bedrijfsvoering vraagt. Het is een dynamisch en innovatief proces waarbij voortdurend gebruik wordt gemaakt van de laatste stand van de kennis en de techniek om op een zo maatschappelijk verantwoord mogelijke manier gewasbeschermingsmaatregelen te kunnen toepassen.

Geïntegreerde gewasbescherming maakt door het gebruik van de best toepasbare technieken en maatregelen het behalen van de noodzakelijke extra milieuwinst ten opzichte van het bestaande toelatings- en emissiereductiebeleid mogelijk. Ook wordt bij geïntegreerde gewasbescherming op bedrijfsniveau expliciet aandacht besteed aan arbeidsbescherming en voedselveiligheid.

Om geïntegreerde gewasbescherming op de primaire land- en tuinbouwbedrijven mogelijk te maken, zijn preventieve maatregelen tegen ziekten en plagen in de gehele keten en gezond uitgangsmateriaal van evident belang.

De teler maakt de omslag in de gewasbescherming en de milieuprestaties zichtbaar aan de consument, markt- en ketenpartijen en de overheid door zijn bedrijf te laten certificeren. Het instrument van certificering is gericht op het individuele bedrijf. Certificering borgt en verankert de wettelijke voorschriften voor gewasbeschermingsmiddelen op het gebied van volksgezondheid, milieu en arbeidsbescherming, waardoor het nalevingsniveau van de bestaande wet- en

regelgeving wordt vergroot. Daarnaast worden met certificering de maatregelen geborgd die bij geïntegreerde gewasbescherming van belang zijn en gericht zijn op een verdere afname van het gebruik en de milieubelasting van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Certificering sluit aan bij ontwikkelingen in de markt waar markt- en ketenpartijen de vorming van ketengarantiesystemen in gang hebben gezet vanwege de toenemende behoefte aan transparante informatie, traceerbaarheid en kwaliteitsgaranties over product en productiewijze. Het biedt het kabinet de mogelijkheid om het gewenste omschakelingsproces op afstand te sturen door middel van het stellen van eisen aan en het erkennen van certificatieschema's waarbij de borging op het niveau van het individuele bedrijf is gegarandeerd.

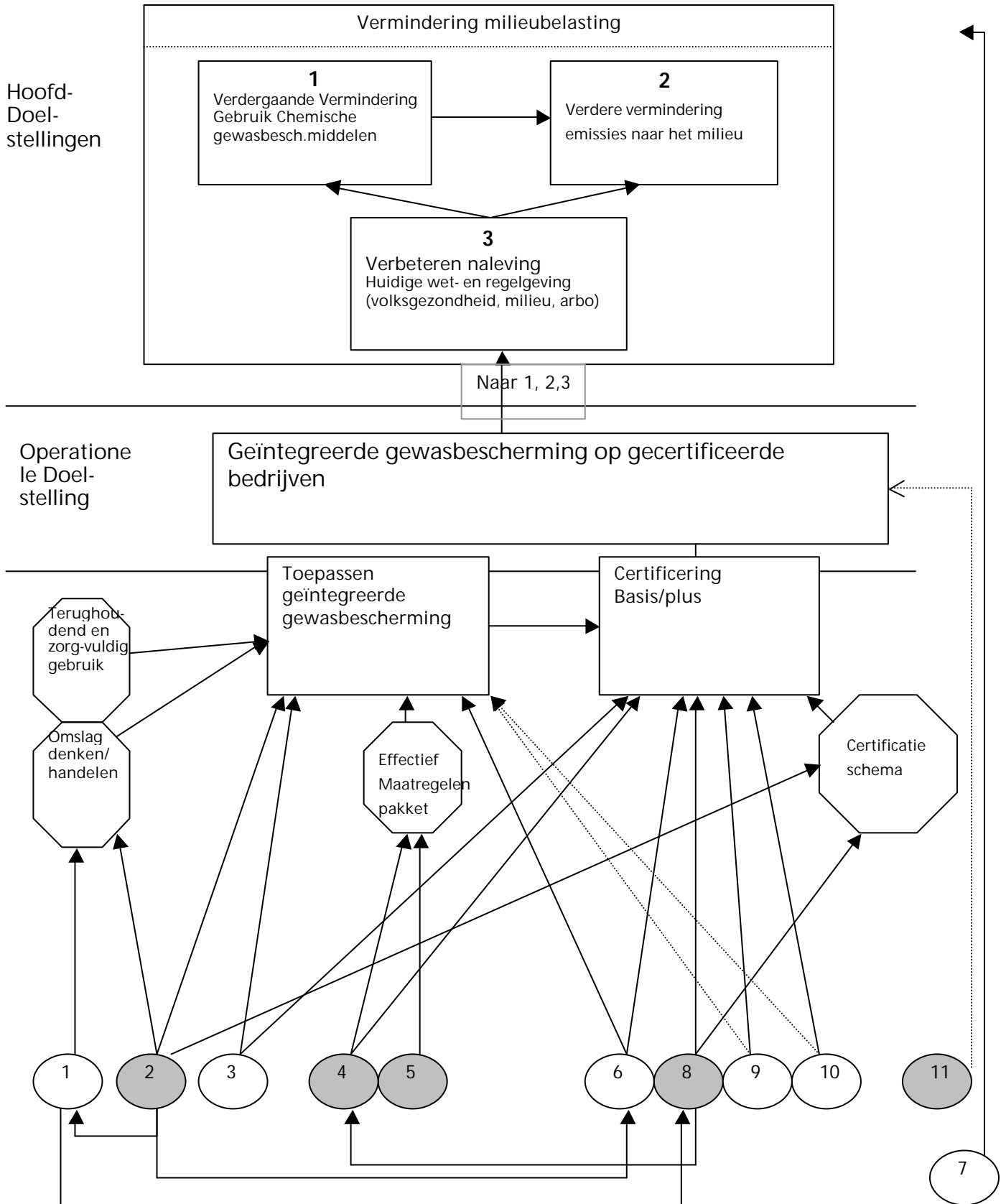
De operationele tussendoelstelling voor 2005 is dat tenminste 90% van de bedrijven met plantaardige productie het basis- of pluspakket toepast en is gecertificeerd. De operationele doelstelling voor 2010 is dat alle bedrijven met plantaardige productie gecertificeerd zijn en geïntegreerde gewasbescherming toepassen op een niveau dat tenminste overeenkomt met het pluspakket zoals dat in 2001 zal worden vastgesteld. Het maatregelenpakket van het basispakket zal daartoe de komende jaren stapsgewijs worden aangepast richting het pluspakket van 2001.

2.2 Overzicht beleidsstrategie

Om inzichtelijk te maken hoe de relatie is tussen de instrumenten en de hoofddoelstellingen uit Zicht op Gezonde Teelt, is in figuur 1 een schematisch overzicht gemaakt. Hierin zijn waar mogelijk de onderlinge relaties aangegeven.

Opmerkingen bij figuur 1

- ?? De instrumenten grijpen, op één na, in op de operationele doelstelling. Het beleid gaat van de aanname uit dat de realisatie van de operationele doelstellingen een realisatie van de hoofddoelstellingen tot gevolg heeft.
- ?? De hoofddoelstellingen zijn niet onafhankelijk van elkaar. Zo heeft het behalen van hoofddoelstelling 1, Verdere vermindering van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen door het stimuleren van een terughoudende en zorgvuldige toepassing van deze middelen, direct invloed op doelstelling 2, de verdere vermindering van de emissies naar het milieu. Hoofddoelstelling 3, verbeteren van de naleving van de huidige wet- en regelgeving voor gewasbeschermingsmiddelen, heeft invloed op zowel doelstelling 1 als doelstelling 2.
- ?? Hoofddoelstelling 3, verbeteren naleving regelgeving, is niet geoperationaliseerd en hiervoor zijn geen streefwaardes geformuleerd.

- 1 Gewasbeschermingslicentie (4.3 a)
- 2 Herijking kennisbeleid (4.2)**
- 3 Stimulerende fiscale instrumenten (4.1b)
- 4 Toelatingsbeleid**
- 5 fonds kleine toepassingen + GNO**
- 6 Preventie in de keten

- 7 Niet landbouwkundig gebruik
- 8 Handhaving**
- 9 Communicatie keten en markt
- 10 Vrijwaring maatregelen lozingenbesluit (4.3c)
- 11 Heffingen (4.1 a)

3 Theorie en werkwijze beleidsevaluatie

In de onderstaande paragrafen wordt de gebruikte theorie toegelicht en waar nodig toegesneden op de in dit project gebruikte werkwijze.

3.1 Beleidsevaluatie

De hier onderstaande definities (cursief gedrukt) zijn afkomstig van het vak 'Beleidskunde' van de Open Universiteit.

Beleid is het streven naar het bereiken van bepaalde doeleinden met bepaalde middelen in een bepaalde tijdsvolgorde.

In Zicht op Gezonde Teelt worden beleidsdoelen gesteld. Om deze doelen te bereiken worden instrumenten ingezet (voorlichting, toelating, financiële instrumenten etc.) en er is sprake van een planmatige aanpak.

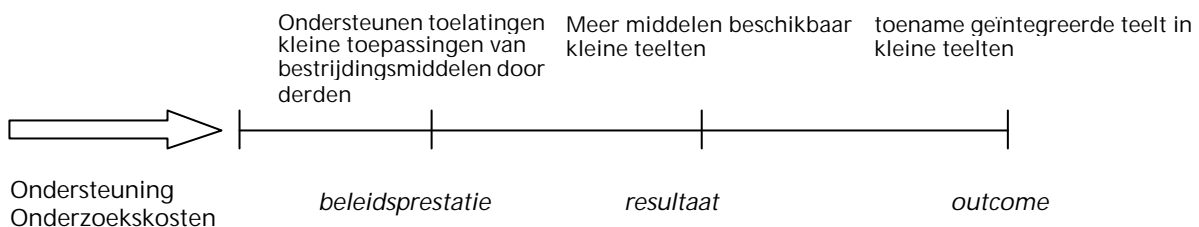
Evalueren is het beoordelen van de inhoud, effecten en processen van beleid, aan de hand van de verwachte effecten van het beleid.

Het geven van een objectief oordeel is alleen mogelijk als duidelijk is waarover een oordeel moet worden gegeven én als er objectieve criteria beschikbaar zijn, waarmee verschijnselen kunnen worden bepaald. De relatie tussen de in te zetten middelen (beleidsinstrumenten) en de beleidsdoelen berusten op aannames. Er wordt een causaliteit verondersteld tussen actie en effect.

Deze causaliteit wordt door middel van causale ketens in beeld gebracht.

Een causale keten geeft de relaties tussen het in te zetten instrument en de beleidsdoelen die behaald dienen te worden. Het bestaat uit een aantal logische stappen, waarlangs de beleidsmedewerker denkt als een instrument wordt ingezet om een doel te bereiken. Het beschrijven van de relatie en de uitgangspunten (aannames) die hierbij gedaan zijn is een hulpmiddel om het oorzakelijke verband tussen het instrument en de realisatie van het beleidsdoel in beeld te brengen. Hierop gebaseerd kunnen uitspraken over de doeltreffendheid van de ingezette instrumenten worden gedaan.

Van de in te zetten instrumenten in Zicht op gezonde teelt zijn de causale ketens in beeld gebracht. Aanvullend zijn met relevante beleidsmedewerkers/dossierhouders (zie bijlage 3) gesprekken gevoerd om de vaak impliciete aannames die bij het formuleren van het beleid zijn gedaan expliciet te maken. Onderstaand schema is een voorbeeld van een causale keten.

Figuur 2 Causale keten voor het instrument ondersteuning onderzoekskosten

Met het instrument 'Ondersteuning onderzoekskosten' ondersteunt het kabinet de sector door maximaal 50% financieel bij te dragen aan de onderzoekskosten voor de toelating van kleine toepassingen van chemische middelen. Het doel van dit instrument is om een toename van geïntegreerde teelt in de kleine teelten te bewerkstelligen. De aanname is dat door de financiële ondersteuning meer fabrikanten of derden-aanvragers een toelating voor kleine toepassingen

aanvragen. Hierdoor komen meer middelen beschikbaar voor de kleine teelten. De kleine teelten kunnen zodoende over een effectiever middelenpakket beschikken, hetgeen resulteert in een toename van geïntegreerde teelt in de kleine teelten.

Binnen een causale keten zijn veelal 3 niveaus te onderscheiden: beleidsprestatie (of output), resultaat en outcome. De beleidsprestatie richt zich op de acties die het departement moet nemen. Het resultaatniveau geeft aan tot welke te verwachten concrete resultaten de beleidsprestatie leidt. Deze resultaten dragen bij aan het verwezenlijken van de beoogde beleidsdoelen: de outcome.

Bij de beschrijving van de causale keten wordt per niveau het gewenste effect aangegeven. Aan de gewenste effecten worden indicatoren gekoppeld. Voor een evaluatie is naast een indicator een streefwaarde nodig. De streefwaarden geven de beleidsmatig gewenste niveaus van de indicatoren weer. Om te kunnen evalueren worden de indicatoren vergeleken met de bijbehorende streefwaarden. De indicatoren en een aantal streefwaarden voor de evaluatie- en monitoringssystematiek van Zicht op Gezonde Teelt zijn in overleg met de relevante beleidsmedewerkers vastgesteld.

De effecten op outcome-niveau kunnen echter in de meeste gevallen niet volledig aan het ingezette instrument worden toegeschreven. Op dat niveau spelen er veel meer factoren: autonome ontwikkelingen, parallelle stimuleringsprogramma's, etc. Deze worden de concurrerende factoren genoemd.

Met de gevolgde werkwijze is getracht de invloed van de in te zetten instrumenten op het bijdragen aan het behalen van het beleidsdoel op aannemelijke wijze vast te stellen.

3.2 Doeltreffendheid, doelmatigheid en proces

Bij beleidsevaluaties wordt onderscheid gemaakt tussen doeltreffendheid, doelmatigheid en proces. De *doeltreffendheid* geeft aan of met de gekozen strategie (de in te zetten instrumenten en de operationele doelstellingen) de strategische hoofddoelen van het beleid worden gerealiseerd. De *doelmatigheid* doet een uitspraak over de inspanningen (b.v. geld) die het gekost heeft om de strategische hoofddoelen te bereiken. Het *proces* richt zich op de interactie tussen de actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van het beleid. De kwaliteit van de interacties kan een verklaring bieden voor de gevonden effecten en daarmee mogelijk handvatten voor verbeteringen. In dit project ontwikkelde evaluatiesystematiek staat bij het proces vooral de rol van LNV en de mogelijke knelpunten bij de uitvoering van het beleid centraal.

De instrumenten die in Zicht op Gezonde Teelt worden ingezet, werken meestal niet rechtstreeks in op de hoofddoelstellingen, maar op de operationele doelstelling; geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven. Belangrijk uitgangspunt van het gewasbeschermingsbeleid tot 2010 is dat via deze operationele doelstelling de hoofddoelstellingen bereikt worden. In lijn met de gevolgde systematiek verdient het aanbeveling om dit uitgangspunt eveneens te evalueren. Daarom is voor de evaluatie van de doeltreffendheid een onderscheid gemaakt tussen de doeltreffendheid van de in te zetten instrumenten en de doeltreffendheid van de operationele doelstelling op de beleidsdoelstellingen. Het beleid gaat uit van de aanname dat de realisatie van de operationele doelstelling een realisatie van de hoofddoelstellingen tot gevolg heeft.

3.3 Werkwijze

Voor het ontwikkelen van de evaluatiesystematiek is uitgegaan van de Beleidsnota 'Zicht op Gezonde Teelt: Gewasbeschermingsbeleid tot 2010' zoals deze op 9 juli 2001 naar de Tweede Kamer is verstuurd.

De stappen die genomen zijn om de evaluatiesystematiek te ontwerpen staan hieronder weergegeven. De onderstaande indeling suggereert een chronologische volgorde van de stappen, in werkelijkheid hebben een aantal stappen tegelijkertijd of in sommige gevallen meerdere malen plaatsgevonden.

- 1. Opstellen van de causale ketens**
  - Causale ketens opstellen tussen de instrumenten en de operationele doelstelling of de beleidsdoelstellingen;
  - causale ketens opstellen tussen de operationele doelstelling en de beleidsdoelstellingen.
- 2. Expliciteren van de aannames**
  - De impliciete aannames die gedaan zijn tussen instrument en operationele doelstelling zijn expliciet gemaakt;
  - de impliciete aannames die gedaan zijn tussen de operationele doelstelling en beleidsdoelstellingen zijn expliciet gemaakt.
- 3. Benoemen van de indicatoren**

Per causale keten zijn op de verschillende niveaus de indicatoren benoemd.
- 4. Vaststellen van de streefwaarden**

Per indicator zijn de streefwaarden vastgesteld.
- 5. Opstellen van de evaluatievragen.**

De evaluatievragen zijn geformuleerd op basis van de beschreven de gewenste effecten. De evaluatievragen steken op 3 verschillende niveaus in. Er zijn vragen geformuleerd met betrekking tot doeltreffendheid, doelmatigheid en proces. De evaluatievragen vormen de basis voor het vaststellen van de monitoringsvragen.
- 6. Opstellen van de monitoringsvragen**

De monitoringsvragen zijn (deels kwantitatief) uitgewerkt aan de hand van de evaluatievragen waarmee de behoefte aan gegevensverzameling in beeld is gebracht
- 7. Samenstellen van de set met relevante evaluatie en monitoringsvragen**

Met behulp van de betrokken beleidsmedewerkers zijn de relevante evaluatievragen en monitoringsvragen geselecteerd en waar nodig zijn de vragen nog aangescherpt
- 8. Benoemen van concurrerende factoren die van belang zijn voor het al dan niet behalen van de doelstellingen.**

4 Evaluatie van het hele beleid

In de hoofdstukken 4 tot en met 8 worden achtereenvolgens de evaluatie- en monitoringsvragen van de operationele doelstelling en het in te zetten instrumentarium opgesteld. De in dit document beschreven systematiek heeft uiteindelijk tot doel om een antwoord te kunnen geven op de vraag in welke mate de beleidsdoelen van Zicht op gezonde teelt zijn gerealiseerd. Hiervoor moet antwoord worden gevonden op de vragen die in onderstaand schema staan weergegeven.

Beleidsdoelen	Evaluatievragen	Indicatoren	Streefwaarde
Verdergaande vermindering van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen door het stimuleren van terughoudend en zorgvuldige toepassing van deze middelen.	1. In hoeverre is het verbruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen verminderd?	Totaal verbruik; verbruik per sector; verbruik per middelengroep, verbruik onmisbare middelen etc.	Opm. 1
	2. In hoeverre heeft er een omslag in denken en handelen plaatsgevonden dat tot een terughoudend en zorgvuldig toepassen van gewasbeschermingsmiddelen leidt?	Omslag in denken; omslag in handelen; terughoudend en zorgvuldig toepassen	Opm. 2
Verdere vermindering van de emissies naar het milieu, waarmee tot 2010 een stap wordt gezet richting het Verwaarloosbaar Risico (VR) niveau.	3. In hoeverre zijn de emissies naar het milieu verminderd richting VR?	Vermindering emissie naar compartimenten (bodem, oppervlaktewater, lucht).	Opm. 1
	Is de voortgang van het beleid in relatie tot de milieudoelstellingen voor 2005 en 2010 voldoende?	Vermindering milieubelasting oppervlaktewater; milieubelasting andere compartimenten Nationale milieubelasting d.m.v. nationale milieu-indicator	Vermindering milieubelasting 2005: 75% 2010: 95% t.o.v. 1998
Verbetering van de naleving van de huidige wet- en regelgeving voor gewasbeschermingsmiddelen m.b.t. volksgezondheid, milieu en arbeidsomstandigheden.	4. Is de naleving van de huidige wet- en regelgeving voor gewasbeschermingsmiddelen m.b.t. volksgezondheid, milieu en arbeidsomstandigheden verbeterd?	Vastlegging huidige wet- en regelgeving. Nulmeting/verdere monitoring: Welke aspecten uit welke wetten: Lozingenbesluit; bestrijdingsmiddelenwet; Wet Milieubeheer Arbeidsomstandighedenwet; volksgezondheid	Opm. 1

Opm. 1: geen streefwaarde in de nota vermeld

Opm. 2: nadere definiëring en concretisering van terughoudend en zorgvuldig noodzakelijk

5 Evaluatie van de operationele doelstelling

Een belangrijk uitgangspunt in het nieuwe beleid is dat met het toepassen van de operationele doelstelling, geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven, de beleidsdoelstellingen zullen worden gerealiseerd.

In dit hoofdstuk wordt de causaliteit van de operationele doelstelling, certificering, met de bijbehorende evaluatie- en monitoringsvragen beschreven.

5.1 Geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven

5.1.1 Beschrijving van de causaliteit

Nota

“Om de doelstellingen van het nieuwe gewasbeschermingsbeleid te realiseren zet het kabinet in op een sectorbrede introductie en verder ontwikkeling van geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven.

Geïntegreerde gewasbescherming maakt door het gebruik van de best toepasbare technieken en maatregelen het behalen van de noodzakelijke extra milieuwinst ten opzichte van het bestaande toelatings- en emissie reductiebeleid mogelijk. Ook wordt bij geïntegreerde gewasbescherming op bedrijfsniveau expliciet aandacht besteed aan arbeidsbescherming en voedselveiligheid.

Certificering borgt en verankert de wettelijke voorschriften voor gewasbeschermingsmiddelen op het gebied van volksgezondheid, milieu en arbeidsbescherming, waardoor het nalevingsniveau van de bestaande wet- en regelgeving wordt vergroot. Daarnaast worden met certificering de maatregelen geborgd die bij geïntegreerde gewasbescherming van belang zijn en gericht zijn op een verdere afname van het gebruik en de milieubelasting van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

Het kabinet zal een College van Deskundigen instellen dat, op basis van een set overheidseisen, de maatregelen voor geïntegreerde gewasbescherming nader uitwerkt tot de certificatieschema's van het basis- en pluspakket. In het College van Deskundigen zullen alle direct betrokken partijen vertegenwoordigd zijn. Waar mogelijk zal aansluiting worden gezocht bij bestaande certificeringssystemen en de randvoorwaarden die vanuit de Europese retailers en supermarkten aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zijn gesteld. Ook zullen de resultaten worden gebruikt van de praktijkproef 2000 waarin de hoofdrichting van het nieuwe beleid in de praktijk werd uitgetest. In 2001 zal de Praktijkproef worden voortgezet ter ondersteuning van het opstellen van de certificatieschema's.

De certificatieschema's van het basis- en pluspakket zullen door het College van Deskundigen aan de overheid worden voorgelegd ter toetsing. Vervolgens kunnen certificerende instellingen, die zijn erkend door de Raad van Accreditatie, de door de overheid goedgekeurde certificatieschema's integraal opnemen in hun eigen certificeringssystemen.

De operationele tussendoelstelling voor 2005 is dat tenminste 90% van de bedrijven met plantaardige productie het basis- of pluspakket toepast en is gecertificeerd. De operationele doelstelling voor 2010 is dat alle bedrijven met plantaardige productie gecertificeerd zijn en geïntegreerde gewasbescherming toepassen op een niveau dat tenminste overeenkomt met het pluspakket zoals dat in 2001 zal worden vastgesteld. Het maatregelenpakket van het basispakket zal daartoe de komende jaren stapsgewijs worden aangepast richting het pluspakket van 2001.”

5.1.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

1. In hoeverre heeft certificering bijgedragen tot een omslag in denken? (Nulmeting noodzakelijk). In hoeverre leidt dit tot een terughoudend en zorgvuldig toepassen¹ van chemische bestrijdingsmiddelen? In hoeverre heeft certificering bijgedragen tot een verminderd gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen?
2. Zijn de eisen van de certificering zodanig dat dit tot een voldoende² vermindering van de emissies leidt?³
  - In hoeverre is dit terug te voeren op de certificeringseisen?
  - In hoeverre ligt dit aan het aantal gecertificeerde bedrijven?
3. Vergroot certificering het nalevingsniveau van de bestaande wet- en regelgeving? (nulmeting)
4. Zijn er voldoende bedrijven met plantaardige productie gecertificeerd? (streefwaarde =2005; 90% basispakket; 2010; 100% pluspakket niveau 2002)? Zo nee, waarom niet?
Subvraag: Is de verdeling over de sectoren evenredig? Zo nee, waarom niet?
5. In hoeverre is geïntegreerde gewasbescherming/inhoud pakketten verder ontwikkeld? (Streefwaarde: in 2010 zit het basispakket op hetzelfde niveau als het pluspakket van 2001. Voor het pluspakket moet nog een streefwaarde worden ontwikkeld.

---

¹ Nader specificeren wat je verstaat onder terughoudend en zorgvuldig gebruik.

² Streefwaarde definiëren

³ Uitgaande van het beleidsstandpunt dat met certificering de boer en tuinder al laten zien dat ze een omslag maken.

Monitoringsvragen

ad. 1.

? Specifiek onderzoek naar omslag in denken en handelen (nulmeting, eindevaluatie). Idem voor terughoudend en zorgvuldig (gemotiveerd) gebruik: Eventueel aanknopingspunten bij de gewasbeschermingsplannen. Nadenken over auditing systeem (terughoudend en zorgvuldig hoeft niet persé te resulteren in minder gebruik, een soort goedkeuringstempel (vergelijkbaar met een boekhoudersverklaring) geeft aan dat een ondernemer het plan optimaal heeft uitgevoerd gezien de geldende condities).

? Verbruikcijfers: hierbij gelden de volgende aandachtspunten:

- Kiezen voor alleen gangbaar en geïntegreerde telers (uitsluiting biologische sector, wel verbruik GNO's door biologische sector meenemen).
- Welke middelen: alle toegelaten middelen; exclusief GNO's/biologische sector? Differentiëren naar middelengroepen.
- Eventueel aansluiten bij registratiegegevens
- Verbruik per sector, MJP-G indeling? (knelpunten in beeld brengen)
- Verbruik op gecertificeerde bedrijven versus niet-gecertificeerde bedrijven (welke sociaal/economische factoren zijn van belang om bedrijven goed te kunnen vergelijken?)

Ad. 2.

Vergelijkingen op basis van nationale – en bedrijfsmilieu-indicator

Ad. 3.

Resultaten uit handhaving AID, Arbeidsinspectie, Keuringsdienst van Waren, KAP, Milieu-inspectie etc.

Ad 4.

Hoeveel bedrijven (per sector) hebben zich laten certificeren voor welk pakket?

Wat is het areaal (per sector) onder gecertificeerde teelt?

Hoeveel bedrijven zijn er in het totaal per sector en wat is het areaal? (LEI-gegevens).

Eventueel: voor welke sectoren zijn certificatieschema's beschikbaar en per wanneer? Zo nee, waarom niet?

Ad 5.

Wat houdt het pluspakket 2001 in?

Wat zijn de verschillen tussen het basis- en pluspakket op dat moment (nulmeting).

Welke aanpassingen in het basispakket zijn per wanneer doorgevoerd?

Welke daarvan zijn in de richting pluspakket 2001?

Doelmatigheid

Evaluatievragen

1. Wat heeft geïntegreerde teelt op gecertificeerde bedrijven bijgedragen aan de hoofddoelstellingen: zorgvuldig en terughoudend gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen, verminderde emissie en vergrote naleving? Hoeveel heeft dit gekost?
2. Hoeveel bedrijven hebben zich laten certificeren (a.g.v. het beleid zicht op gezonde teelt) en wat heeft dit de overheid en het bedrijfsleven gekost?
3. Hoeveel relevante (richting pluspakket 2001) aanpassingen zijn in de certificatieschema's doorgevoerd en wat zijn de kosten hiervan?

Monitoringsvragen:

Ad. 1.

Verminderd verbruik en emissie tov 1998 en vergrote naleving (zie doeltreffendheid) /tegen welke kosten?

Ad. 2.:

Hoeveel bedrijven (per sector) hebben zich per wanneer laten certificeren voor welk pakket? Wat waren de kosten hiervan? Systeemkosten plus voorlichting etc. direct gericht op overschakeling door overheid plus kosten bedrijfsleven (kosten primaire bedrijven om over te schakelen zoals certificatiekosten en verminderd bedrijfssaldo; eventueel collectieve gelden voorlichting over certificering etc.).

Ad. 3:

Welke relevante (gericht op bereiken gewenste niveau) aanpassingen in het basispakket zijn per wanneer doorgevoerd? Wat waren de kosten hiervan voor zowel overheid als bedrijfsleven? Zie Ad 2.

Proces

Evaluatievragen

1. Evaluatie 2005: Heeft de overheid voldoende het proces georganiseerd dat moet leiden tot de ontwikkeling van certificatieschema's? (Bron VBTB.)
2. Evaluatie 2010: Heeft de overheid voldoende in gang gezet zodat 100% van de bedrijven minimaal volgens het niveau pluspakket 2001 gecertificeerd is? (Overheid is resultaatverantwoordelijk.)
3. Heeft de overheid voldoende het proces georganiseerd om de certificatieschema's verder aan te kunnen passen?

Monitoringsvragen

Ad 1.

Welke acties zijn per wanneer en door wie in gang gezet? Wat zijn hierbij de knelpunten? Welke acties heeft de overheid genomen om het proces te bewaken? (output en snelheid).

Aandachtspunten:

- ?? Wat en wanneer gereed. Rol en bijdragen verschillende partijen.
- ?? Samenstelling College van Deskundigen
- ?? Tot standkoming programma eisen (WOPEC)
- ?? Tot standkoming certificatieschema's (door College van Deskundigen)
- ?? Goedkeuring certificatieschema's (door WOPEC?)
- ?? Aansluiting bij bestaande certificeringssystemen/ randvoorwaarden EU (WOPEC?)
- ?? Ontwikkeling certificaten (door certificerende instellingen)
- ?? Accreditatie certificaten (Raad van Accreditatie)
- ?? Certificatieschema's (eventueel per sector) beschikbaar op bedrijfsniveau.
- ?? Rol bedrijfsleven (kan overheid aantonen dat tot 2005 zij voldoende hebben gedaan om certificatie rond te krijgen?)

N.B. Overweeg om deze punten op te nemen in rapportageformats van WOPEC/College van Deskundigen. Denk verder aan dossier opbouw.

Ad2.

Welke acties heeft de overheid tussen 2005 en 2010 ondernomen om te zorgen dat 100% van de bedrijven gecertificeerd is volgens het pluspakketniveau van 2001?

- ?? Zie ook de aandachtspunten onder ad 1
- ?? Eventueel wettelijke aanpassingen

Ad. 3

Welke activiteiten heeft de overheid ondernomen om de certificatieschema's verder aan te passen?

N.B. Behoeven veranderingen in wet- en regelgeving extra aandacht of worden deze automatisch meegenomen in verdere aanpassingen van de certificatieschema's?

6 Evaluatie van in te zetten beleidsinstrumenten

6.1 Inleiding

Tijdens de VBTB (Van Beleidsbegroting Tot Beleidsverantwoording) bijeenkomst over Zicht op Gezonde Teelt op 21 februari 2001 is binnen het in te zetten instrumentarium een onderscheid gemaakt tussen cruciale en minder cruciale instrumenten (zie bijlage 1).

De cruciale instrumenten spelen een grote rol bij het verwezenlijken van de operationele doelstellingen. Dit zijn de volgende instrumenten:

Sturen en stimuleren: financieel, kennis en gebruik

kennisontwikkeling en -verspreiding: financiering onderzoeksprogramma's (in nota 4.2);
voorlichting en onderwijs (in nota 4.2).

Sturen en stimuleren: toelating

kleine toepassingen:
aanpassingen van het toelatingsbeleid (in nota 5.2 a en b);
helpdesk bij het CTB (in nota 5.2 c);
ondersteuning onderzoekskosten (in nota 5.2 d);
ondersteuning onderzoekskosten GNO's (in nota 5.2 e);
certificering en toelatingsbeleid (in nota 5.3).

Sturen en stimuleren: handhaving en monitoring

handhaving:
gerichte controle-inzet op bedrijven die niet gecertificeerd zijn (in nota 7.1 a);
tweedelijns toezicht op de controle door certificerende instellingen (in nota 7.1 b).

De overige instrumenten worden beschouwd als minder cruciaal. Zie hiervoor hoofdstuk 7.

De cruciale instrumenten worden geëvalueerd op drie aspecten n.l.: doeltreffendheid, doelmatigheid en proces. Binnen deze aspecten wordt er op drie niveaus geëvalueerd, namelijk op beleidsprestatie-, resultaat- en outcomeniveau. De minder cruciale instrumenten worden alleen geëvalueerd op het niveau van beleidsprestatie en in sommige gevallen, wanneer er geen duidelijk onderscheid tussen beleidsprestatie en resultaat gemaakt kan worden, ook op resultaatniveau.

De specifieke bijdrage van elk minder cruciaal instrument op het behalen van de (hoofd)doelstellingen zou eveneens in een apart onderzoek onderzocht kunnen worden. Dit is echter kostbaar en zou in relatie tot wat het oplevert weinig zinvol zijn.

In de nota Zicht op Gezonde Teelt staat per instrument het gewenste effect en de relatie met de (operationele) doelstellingen beschreven. Dit is echter niet voor elk instrument expliciet vastgelegd. Om een goede evaluatie mogelijk te maken is het nodig dat deze relatie wel beschreven wordt. Daarom wordt in de paragraaf 'beschrijving van de causaliteit' de causale relatie tussen beleidsprestatie, resultaat en het uiteindelijke effect van elke instrument verder geëxpliciteerd. Voor enkele instrumenten geldt dat het gewenste effect expliciet in de VBTB bijeenkomst aan de orde is geweest. Bij deze instrumenten komen beide aan bod. De causale relaties tussen beleidsprestaties, de resultaten en de uiteindelijke effecten (outcome) worden in bijlage 2 schematisch weergegeven.

Bij de evaluatievragen naar doeltreffendheid van de ingezette instrumenten staan cijfers vermeld. Deze cijfers refereren aan de doelstelling waarop het instrument op inwerkt.

? Draagt bij aan hoofddoelstelling 1: Een verdergaande vermindering van het gebruik van chemische gewasbescherming door het stimuleren van een terughoudende en zorgvuldige toepassing van deze middelen.

? Draagt bij aan hoofddoelstelling 2: Een verdere vermindering van de emissies naar het milieu, waarmee tot 2010 een stap wordt gezet richting het Verwaarloosbaar Risico (VR) niveau.

? Draagt bij aan hoofddoelstelling 3: Het verbeteren van de naleving van de huidige wet- en regelgeving voor gewasbeschermingsmiddelen met betrekking tot volksgezondheid, milieu en arbeidsbescherming (inclusief de aanscherping Lozingenbesluit per 2003).

? Draagt bij aan de operationele doelstelling: Een sectorbrede introductie en verdere ontwikkeling van geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven.

In de gekozen evaluatiesystematiek wordt voor elk instrument afzonderlijk bekeken wat de bijdrage is geweest aan het bereiken van de beleidsdoelen. De werkelijkheid is anders omdat er tussen de instrumenten een onderlinge samenhang bestaat. Deze onderlinge samenhang is in feite verwaarloosd.

7 Cruciale instrumenten

7.1 Heffingen

Nota

“Het kabinet staat positief tegenover de motie Stellingwerf en beziet op dit moment de optimale vormgeving van een heffing op gewasbeschermingsmiddelen, mede ten behoeve van de omslag naar geïntegreerde gewasbescherming. Wel constateert het kabinet enkele problemen met betrekking tot een gerichte terugsluis naar de betrokken sectoren. De reikwijdte van de fiscale instrumenten voor een gerichte terugsluis zal aan de orde komen in de dit jaar te verschijnen notie Landbouw en Fiscus. Indien deze analyse perspectief biedt zal een wetsvoorstel dienaangaande nog dit jaar door het kabinet in behandeling worden genomen met het oog op invoering per 2003.”

Aanname

Aangezien tijdens het opstellen van deze systematiek nog niet bekend is of en hoe de gerichte terugsluis naar de betrokken sectoren zal plaatsvinden, is het nu niet mogelijk om aan te geven hoe dit instrument inwerkt op het behalen van de beleidsdoelen. Wel geeft de nota aan dat de heffing bijdraagt aan de omslag naar geïntegreerde gewasbescherming. De achterliggende aanname is dat door de hogere kosten ondernemers geprikkeld worden om gewasbeschermingsmiddelen zorgvuldig en terughoudend toe te passen. Dit resulteert in verminderd verbruik. Omdat de terugsluis naar gecertificeerde bedrijven ontbreekt is voornamelijk geen directe relatie met dit instrument en de gewenste toename van gecertificeerde bedrijven.

Het projectteam adviseert om evaluatievragen te formuleren zodra duidelijk is hoe de terugsluis van heffingen plaats kan vinden.

Mogelijke evaluatievragen zijn:

- ?? Is de heffing op tijd ingevoerd?
- ?? In hoeverre zijn de heffingen terugseluisd naar de betrokken sectoren/gecertificeerde bedrijven?
- ?? In hoeverre heeft het systeem van heffingen bijgedragen aan het behalen van de operationele doelstelling (sectorbrede introductie van geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven) en aan hoofddoelstelling 2 (verdergaande vermindering van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen).

Monitoringsvragen

Wanneer is de heffing ingevoerd? Op welke chemische middelen worden heffingen geïnd?
Wat is de hoogte van de heffing?
Hoeveel bedragen de inkomsten uit heffingen?
Zijn de heffingen (gedeeltelijk) terugseluisd naar de gecertificeerde bedrijven?
Ontvangen alle gecertificeerde bedrijven geld via de zogenaamde terugsluis??

7.2 Financiering onderzoeksprogramma's

7.2.1 Beschrijving van de causaliteit

Nota

"Het onderzoek zal meer nog dan in de afgelopen periode gericht worden op het ontwikkelen van kennis over preventie, niet-chemische bestrijdingsstrategieën en nieuwe managementsystemen die ondernemers kunnen steunen bij het toepassen van geïntegreerde gewasbescherming. In het bijzonder zal aandacht worden besteed t.b.v. de ontwikkeling van gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong (GNO's). Het kabinet zal extra aandacht besteden aan het vertalen van vragen vanuit de praktijk naar concrete onderzoeksvoorstellen een betere integratie van de verschillende onderzoeksdisciplines en een effectieve doorstroming van nieuwe kennis naar de bedrijven."

Aanname

In 2002 starten er 4 nieuwe programma's in het kader van Zicht op Gezonde Teelt. Sleutelwoorden voor de nieuwe programma's zijn: preventie, niet-chemisch beheers- en bestrijdingsstrategieën (waar onder GNO's) en benutten van teeltsystemen.

De aanname is dat voor deze onderwerpen kennis nodig is om geïntegreerde teelt verder te ontwikkelen op een zodanige manier dat de hoofddoelstellingen 1 en 2 van het nieuwe beleid beter gehaald kunnen worden.

De 4 nieuwe programma's die in 2002 worden opgestart zijn van wezenlijk belang voor het ontwikkelen van de nieuwe basis en pluspakketten. De resultaten van dit onderzoek die uiterlijk in 2006 worden opgeleverd zullen de basis vormen van de pakketten die in 2010 toepasbaar zijn. De indicator die bij deze aanname hoort is kwalitatief van karakter. Op dit moment kan er nog niet worden vastgelegd wat die indicator zal inhouden maar wel wanneer een afspraak moet worden gemaakt om deze indicator te formuleren. De ondergrens is wel bekend: uiteindelijk moeten de pakketten op basis van onderzoek 'beter' zijn dan de huidige pakketten.

De inzet van onderzoeksgelden richt zich grotendeels op het verkrijgen van kennis die gebruikt kan worden bij het invullen van geïntegreerde gewasbescherming. De invulling van het basispakket wordt verbeterd en het pluspakket wordt verder ontwikkeld. Het pluspakket van 2001 zal het basispakket worden van 2010.

Daarnaast zal het onderzoek zich ook nog richten op kennis die een beter inzicht geeft in milieueffecten. Dit onderzoek richt zich op een classificatie van bestrijdingsmiddelen voor luchtemissie en op de effecten/risico's van die emissie over middellange en lange afstand. Het onderzoek wordt uitgevoerd op advies van de Gezondheidsraad, omdat gegevens over de effecten op de gezondheid en het milieu nauwelijks voorhanden zijn. De resultaten kunnen leiden tot extra toelatingscriteria, of aangepaste toedieningsvoorschriften.

Met de onderzoeksgelden zal tevens een nieuwe versie van de milieu-indicator worden ontwikkeld. Het bestaande instrument was niet afdoende om de milieubelasting in beeld te brengen. Dit onderzoek moet resulteren in een bruikbaar instrument om de milieubelasting te monitoren. Met de gegevens die de milieu-indicator oplevert kunnen uitspraken worden gedaan om te beoordelen of de beleidsdoelstellingen gehaald zijn.

Verder dient een kwaliteitsverbetering van het onderzoek plaats te vinden. Deze verbetering bestaat uit een meer geïntegreerde aanpak van het onderzoek, waardoor de resultaten beter aansluiten bij geïntegreerde teelt. Ook moet meer sprake zijn van een tweerichtingsverkeer, n.l. niet alleen kennis doorsturen naar de praktijk, maar ook vanuit de praktijk kennis/vragen doorspelen naar het onderzoek. Op termijn kunnen de Colleges van Deskundigen een rol spelen bij de signalering van kennislacunes voor de geïntegreerde systemen van geïntegreerde gewasbescherming. Daarnaast moet ook door verandering van de opzet de doorstroming van de resultaten naar de praktijk worden verbeterd.

7.2.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

1. Hebben de onderzoeksprogramma's geleid tot voldoende⁴ aanscherping van de certificatieschema's? ?
2. Levert het onderzoek instrumenten op om de milieubelasting (milieu-indicator) en emissie naar de lucht te meten? ?
3. In hoeverre is de kennisinfrastructuur verbeterd en levert het bruikbare informatie op? In hoeverre is hierdoor de kennisontwikkeling en verspreiding t.b.v. Zicht op Gezonde Teelt verbeterd?

Monitoringsvragen:

Ad. 1

Welke en hoeveel onderzoeksprojecten zijn gestart gericht op de 4 programma's? Hoe is de verdeling over deze aandachtsvelden? (B)

Hoeveel preventieve methoden, niet-chemische beheers- en bestrijdingsstrategieën en teeltsystemen (benutten hiervan) zijn ontwikkeld door onderzoek (R)

Aantal aanpassingen van het basis- en pluscertificaat op basis van de onderzoeksresultaten?

Welke onderzoeksvragen voor welke sectoren zijn blijven liggen? (R)

Ad. 2

Aantal onderzoeksprojecten gestart voor de milieu-indicator en voor de emissie naar de lucht? (B)

Wat heeft dit onderzoek opgeleverd? Is er een nieuwe versie van de milieu-indicator ontwikkeld, eventueel waarom niet? Is nieuwe kennis ontwikkeld t.b.v. classificatie bestrijdingsmiddelen voor luchtemissie en effecten/risico's van luchtemissie? Waarom zijn er geen resultaten geboekt? (R) Is de milieu-indicator klaar?

ad.3.

Welke maatregelen zijn in gang gezet gericht op kwaliteitsverbetering kennisinfrastructuur? Welke specifiek voor het beleidsterrein Zicht op Gezonde Teelt? (B)

Welke maatregelen hebben geresulteerd in kwaliteitsverbetering? Welk effect is ermee geboekt?

Welke niet, en waarom niet? Specifiek voor het beleidsterrein Zicht op Gezonde Teelt? (R).

Doelmatigheid

Evaluatievraag

Hoeveel hebben de aanpassingen in certificatieschema's op basis van onderzoek uiteindelijk gekost? (aantal aanpassingen pakketten door onderzoek/kosten onderzoek). Welke factoren hebben geleid dat de kosten relatief hoog of laag zijn?

Monitoringsvragen

Wat heeft het onderzoek opgeleverd? Op basis van welke onderzoeksresultaten is het certificatieschema aangepast? Waarom hebben bepaalde onderzoeksresultaten niet geleid tot aanpassingen? Welk aandeel van het onderzoek (% van het budget) resulteert uiteindelijk in aanpassingen van het schema?

Proces

Evaluatievragen

1. Aanpassing certificeringsschema's: Is er voor alle sectoren voldoende in gang gezet om het certificatieschema aan te kunnen passen op basis van onderzoek?
2. Verbetering kwaliteit kennis infrastructuur: Is er voldoende in gang gezet om de kwaliteitsslag te realiseren?

---

⁴ Er zou nader gespecificeerd moeten worden wat onder voldoende wordt verstaan.

- Bij 1 en 2: Vindt voldoende afstemming/aansturing vanuit de praktijk plaats? Welke rol heeft de overheid hierin gespeeld? Bewaakt de overheid de voortgang van het onderzoek voldoende? Stuurt de overheid het onderzoek aan op basis van geformuleerde criteria?
3. Zijn knelpunten of barrières opgetreden?
  4. Welke onvoorziene neveneffecten doen zich voor?
  5. Wat is de eerste indruk over het bereiken van het doel?

Monitoringsvragen

ad. 1: Welke organisaties zijn vertegenwoordigd en in welke rol in de begeleidingscommissie? Welke belanghebbende organisaties zijn niet vertegenwoordigd en waarom niet?

ad. 2: Op welke momenten vindt er bijeenkomsten met als doel aan te sturen of af te stemmen plaats en met welke frequentie?

ad. 3 en 4: Worden er ook projecten goedgekeurd die niet aan de gestelde criteria voldoen? Wat is er met de onderzoeksresultaten gebeurd? Waarom hebben ze niet geleid tot aanpassing certificatieschema's?

7.3 Voorlichting

7.3.1 Beschrijving van de causaliteit

Nota

“Op het terrein van de voorlichting hebben die programma's prioriteit waarbij telers, die zich laten certificeren, ondersteuning kunnen krijgen bij het opstellen van een gewasbeschermingsplan. Daarnaast zal in aanvulling op het toelatingsbeleid de voorlichting worden gericht op het stimuleren van het toepassen van het meest milieuvriendelijke middel dat voor de geïntegreerde bestrijding van een ziekte, plaag of onkruid in een bepaalde teelt is toegelaten.”

VBTB

Geïntegreerde teelt stimuleren d.m.v. sectorbrede verspreiding van benodigde kennis voor geïntegreerde teelt op bedrijfsniveau. Daartoe stellen deskundige adviseurs kennis op bedrijfsniveau ter beschikking, met name bij het opstellen van het gewasbeschermingsplan (vereiste voor certificering).

Aanname

?? **Voorlichtingsprogramma's o.a. gericht op het opstellen van een gewasbeschermingsplan**
Het gewasbeschermingsplan helpt een teler om aan het begin van een seizoen een strategie op te stellen gericht op een minimale inzet van bestrijdingsmiddelen en op het geïntegreerd telen.

Voor het opstellen van een goed gewasbeschermingsplan is kennis nodig over de invloed van bepaalde teelthandelingen of managementbeslissingen op het al dan niet kunnen ontstaan van ziekten en plagen en op het behalen van een bepaald bedrijfsresultaat. Dit is complexe kennis, die ook nog toegespitst moet zijn op de individuele situatie van de ondernemer. Voor veel ondernemers is het werken met een gewasbeschermingsplan nieuw en het ontbreekt hen aan kennis om een strategie voor geïntegreerde gewasbescherming op te stellen. Door voorlichtingsprogramma's gericht op het opstellen van een gewasbeschermingsplan krijgt de ondernemer de ontbrekende kennis aangeboden. De ondersteuning van de voorlichtingsprogramma's levert op dat een ondernemer beter inzicht krijgt in de mogelijkheden van geïntegreerde gewasbescherming.

Met de verworven inzichten van geïntegreerde gewasbescherming en de opgedane kennis zal de ondernemer de stap naar geïntegreerde gewasbescherming makkelijker kunnen nemen. Het uiteindelijke resultaat van de voorlichtingsprogramma's gericht op het opstellen van een gewasbeschermingsplan zal zijn dat meer bedrijven geïntegreerde gewasbescherming zullen gaan toepassen en zich zullen laten certificeren volgens het basis- of pluspakket.

?? Voorlichting gericht op toepassen meest milieuvriendelijke middel

In sommige gevallen kan de ondernemer bij een ziekte, plaag of onkruid aantasting kiezen tussen meer of minder milieuvriendelijke middelen. Er zijn veel zaken die de keuze voor middelen beïnvloeden en soms ontbreekt bij ondernemers de kennis over het meest milieuvriendelijke middel. Met behulp van voorlichting en gebruik van de nog te ontwikkelen bedrijfsmilieu-indicator (BMI) wordt de ondernemer gestimuleerd om voor het milieuvriendelijkste middel te kiezen. Hierdoor zullen meer milieuvriendelijke middelen worden gebruikt wat resulteert in een verminderde milieubelasting.

7.3.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

1. Heeft ondersteuning van voorlichtingsprogramma's gericht op het opstellen van gewasbeschermingsplannen geleid tot een toename van bedrijven die gecertificeerd zijn volgens het basis- of pluspakket? ? ⁵
2. In hoeverre heeft ondersteuning van voorlichtingsprogramma's gericht op het gebruik van de BMI bijgedragen tot een toename hiervan? ?

Monitoringsvragen

ad. 1.:

Aantal en aard van voorlichtingsprojecten gefinancierd door LNV?

Zijn er door andere organisaties vergelijkbare voorlichtingsprogramma's uitgevoerd?

(subvragen: voor welke sectoren, doelgroepen, inhoud, opzet etc).

Hoeveel ondernemers en bedrijven (per sector) zijn hiermee bereikt?

Welk aandeel van de ingediende gewasbeschermingsplannen is ondersteund door voorlichting?

Bij hoeveel van de telers heeft het volgen van voorlichtingsprogramma's geleid tot het opstellen van een gewasbeschermingsplan?

Hoeveel van de ondernemers die voorlichting hebben gehad zijn uiteindelijk gecertificeerd volgens een basis- of pluspakket?

Andersom: Hoeveel gecertificeerd bedrijven/ondernemers hebben voorlichting ontvangen (gefinancierd door de overheid) gericht op het opstellen van een gewasbeschermingsplan?

ad 2:

Hoeveel voorlichtingsprojecten (gericht op gebruik BMI) heeft LNV gefinancierd?

Hoeveel ondernemers zijn hierdoor bereikt?

Hoeveel van de met voorlichting bereikte ondernemers gebruiken BMI?

Andersom: Hoeveel van de ondernemers die de BMI gebruiken zijn ondersteund door voorlichting vanuit overheid?

Doelmatigheid

Evaluatievragen

1. Hoeveel ondernemers zijn bereikt met voorlichting gericht op het opstellen van een gewasbeschermingsplan? Welke aandeel van deze ondernemers hebben zich laten certificeren? Wat heeft de voorlichting gericht op BMI gekost?
2. Hoeveel ondernemers zijn bereikt met voorlichting over de BMI? Welk aandeel van deze ondernemers gebruikt de BMI? Wat heeft de voorlichting gericht op de BMI gekost?

⁵ In dit geval is certificering niet direct terug te leiden tot het volgen van een cursus. Andere informatiekanalen zijn nu eenmaal niet uit te sluiten. Het volgen van voorlichting kan slechts een zetje in de goede richting geven.

Monitoringsvragen

Ad 1:

Welk bedrag is besteed aan welk (inhoud, opzet en sector) voorlichtingsprogramma/project gericht op het opstellen van een gewasbeschermingsplan? Hoeveel ondernemers zijn hiermee bereikt? Wat zijn de kosten per deelnemer?

Bij hoeveel deelnemers heeft dit geleid tot het opstellen van een gewasbeschermingsplan?

Hoeveel heeft dit gekost? (per deelnemer met gewasbeschermingsplan).

Bij hoeveel deelnemers heeft het volgen van voorlichtingsprogramma's uiteindelijk geleid tot certificering? Hoeveel heeft dit gekost?

Ad 2:

Welk bedrag is besteed aan voorlichting gericht op gebruik BMI? Hoeveel ondernemers zijn hiermee bereikt? Wat zijn de kosten per deelnemer? Hoeveel deelnemers gebruiken de BMI? Wat heeft dit per deelnemer die de BMI uiteindelijk gebruikt, gekost?

Proces

Evaluatievragen

Heeft de overheid voldoende in gang gezet om voorlichting gericht op het opstellen van gewasbeschermingsplannen en het gebruik van de BMI mogelijk te maken?

- Hanteert de overheid criteria bij de financiering van voorlichtingsprogramma's en in hoeverre worden deze criteria toegepast?
- Hoe is de voortgang van de voorlichtingsprogramma's en in hoeverre bewaakt de overheid de kwaliteit en kwantiteit van deze voortgang?
- Specifiek voor voorlichting gericht op gebruik BMI: Is de BMI op tijd beschikbaar en zijn er voldoende alternatieven voor de ondernemer om uit te kiezen?

Monitoringsvragen

Hoeveel en welke voorlichtingsprogramma's worden toegekend? Wat zijn de criteria en hoe worden deze toegepast? Heeft de voorlichting voldoende inhoud?

Welke programma's worden wanneer uitgevoerd? Op welke manier en met welke frequentie wordt informatie over de voortgang en inhoud van de voorlichting plaats?

Welke acties hebben plaatsgevonden om de bedrijfsmilieu-indicator te ontwikkelen?

Wat is de reden dat deelnemers geen plan opstelden? Wat is de reden dat deelnemers met plan niet gecertificeerd zijn?

7.4 Kleine toepassingen

Het eerste onderdeel van deze paragraaf richt zich op het hele gebied van kleine toepassingen. Vervolgens worden er specifiek aandacht besteed aan de deelinstrumenten; aanpassingen van het toelatingsbeleid, fonds en helpdesk kleine toepassingen.

7.4.1 Beschrijving causaliteit

Nota

"In het nieuwe gewasbeschermingsbeleid is nadrukkelijk aandacht nodig voor de problematiek van de kleine toepassingen. In Nederland vormen teelten met een geringe omvang een steeds belangrijker onderdeel van de land- en tuinbouw. Dit is mede een gevolg van de omschakeling van bulkproductie naar een diversificatie van de productie waarbij wordt ingespeeld op specifieke vragen van deel- en kwaliteitsmarkten. Als voor deze teelten geen effectief pakket gewasbeschermingsmaatregelen beschikbaar is, is de neiging tot illegaal gebruik aanwezig of kan dit leiden tot het verdwijnen van teelten. Dit kan een belemmering vormen om over te gaan tot certificering.

Kleine toepassingen zijn belangrijk voor telers vanuit een oogpunt van gewasbescherming. Vanwege het geringe gebruik kunnen kleine toepassingen van zowel chemische middelen als

GNO's juist met het oog op geïntegreerde gewasbescherming van groot belang zijn. Kleine toepassingen zijn echter van gering commercieel belang voor de agrochemische industrie, waardoor het moeilijk is om toelatingen te behouden of te verkrijgen. Het wordt belangrijker dat telers hier zelf actie gaan ondernemen. Het kabinet ondersteunt het bedrijfsleven hierbij met een aantal maatregelen.”

Aanname

Het beschikken over een effectief middelenpakket (eigenlijk effectief maatregelenpakket, maar voor de leesbaarheid spreken we hier van effectief middelenpakket) stimuleert de ondernemer om over te schakelen op geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven en voorkomt illegaal gebruik.

7.4.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

1. In welke mate hebben alle acties vallend onder Kleine Toepassingen een bijdrage geleverd tot extra aanvragen, vervolgens toelatingen en daardoor een toename van geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven? ?
2. In hoeverre hebben alle acties vallend onder Kleine Toepassingen een bijdrage geleverd tot extra toelatingen en daardoor aan een effectief middelenpakket? ⁶
3. In hoeverre hebben alle acties vallend onder Kleine Toepassingen een bijdrage geleverd tot extra toelatingen en is daardoor het illegaal gebruik van middelen voor de kleine teelten afgenomen?
4. In hoeverre zijn de toelatingskosten voor kleine toepassingen verlaagd en/of de procedure vereenvoudigd?

Monitoringsvragen:

Ad 1, 2 en 3 (kleine toepassingen vergelijken met overige gewasbeschermingsmiddelen)

Hoeveel nieuwe aanvragen? Hoeveel nieuwe toelatingen zijn er in het totaal? Hoeveel hiervan zijn tot stand gekomen met behulp van ondersteuning in het kader van Kleine Toepassingen? (d.m.v. enquêtes) Hoeveel en welke toelatingen zijn beëindigd?

Ontwikkeling + toelating voor middelen die als alternatief kunnen dienen voor onmisbare middelen.

Ad 1:

Hoeveel telers met kleine teelten laten zich certificeren? (0-meting, jaarlijks)

Hoeveel daarvan maakt gebruik van de nieuw toegelaten toepassingen? (0-meting, jaarlijks)

Ad 2 en 3:

Op welke kleine teelten zijn de toelatingen van toepassing? (0-meting, en jaarlijks)

Hoeveel en welke middelen per belangrijk gewas of plaag c.q. ziekte combinatie in de kleine teelten zijn beschikbaar? (0-meting, jaarlijks) (volg relevante combinaties de beleidsperiode)

Voor welke combinaties is een effectief middelenpakket beschikbaar?

Aantal telers (kleine teelten, rest) waarbij illegaal gebruik/middelen worden geconstateerd?

Ad 4:

Op welke onderdelen is de toelatingsprocedure vereenvoudigd (kleine toepassingen, rest)?

Dossier- en beoordelingskosten per aanvraag (kleine toepassingen, rest). nulmeting, jaarlijkse meting.

Ad 1, 2, 3 en 4:

Areaal kleine teelten/ aantal bedrijven kleine teelt t.o.v. totaal areaal/aantal bedrijven(nulmeting; jaarlijks).

⁶ Definitie bepaling effectief middelenpakket.

Doelmatigheid

Evaluatievraag

In hoeveel extra toelatingen (voor kleine toepassingen) hebben alle acties tezamen geleid en wat heeft dit gekost?⁷

Monitoringsvragen:

Aantal toelatingen tot stand gekomen met behulp van ondersteuning in het kader van Kleine Toepassingen. (d.m.v. enquêtes)
Kosten kleine toepassingen (overheid en bedrijfsleven).

Proces

De procesvragen gelden voor alle deelinstrumenten van de kleine toepassingen.

Evaluatievraag

Heeft de overheid de acties zoals beschreven in Zicht op Gezonde Teelt voldoende uitgevoerd?

Monitoringsvragen:

Welke acties in gang gezet? Wat is de voortgang? Welke relevante actoren zijn betrokken en welke rol hebben zij gespeeld?

7.5 Aanpassingen toelatingsbeleid

7.5.1 Beschrijving causaliteit

Aanname

Verbetering (vereenvoudiging) van toelatingsprocedure voor kleine toepassingen leidt tot een snellere procedure, lagere toelatings- en onderzoekskosten. Hierdoor zullen meer toelatingen aangevraagd worden. Dit resulteert in meer beschikbare middelen (inclusief GNO's) en daardoor een stap richting een effectief middelenpakket. Hierdoor zijn ondernemers beter in staat om geïntegreerde gewasbescherming toe te passen.

Het beschikken over een effectief middelenpakket stimuleert de ondernemer om over te schakelen op geïntegreerde gewasbescherming en voorkomt illegaal gebruik.

7.5.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

1. In hoeverre hebben de aanpassingen (vereenvoudigingen) van het toelatingsbeleid geleid tot extra aanvragen en extra toelatingen? Specifiek voor de kleine toepassingen?
2. In hoeverre hebben de aanpassingen geleid tot vereenvoudigde procedures en lagere toelatingskosten?

---

⁷ Bepaal wat extra is en wat het gevolg is van autonome ontwikkelingen

Monitoringsvragen

Ad. 1.

Welke veranderingen in de richtlijnen en regelgeving hebben plaatsgevonden?

Hoeveel toelatingen (kleine teelten, rest) zijn aangevraagd per wanneer?

Hoeveel nieuwe toelatingen (kleine teelten, rest) zijn gerealiseerd per wanneer? (0-meting, en jaarlijks). Was hierbij sprake van een vereenvoudigde procedure?

Ad 2.

Welke vereenvoudigingen in de toelatingsprocedures hebben plaatsgevonden die zijn vastgelegd in richtlijnen en regelgeving.

Wat zijn de gemiddelde toelatingskosten (dossier- en beoordelingskosten) voor kleine toepassingen voor en na aanpassing van de wetgeving?

Doelmatigheid

Evaluatievragen

1. Hoeveel en welke vereenvoudigingen, vastgelegd in richtlijnen en regelgeving, hebben plaatsgevonden, en wat heeft dit de overheid gekost?
2. Wat is het effect van de aanpassingen (reductie gemiddelde kosten procedure na vereenvoudiging)?⁸

Monitoringsvragen

Ad 1:

Hoeveel en welke vereenvoudigingen zijn vastgelegd in richtlijnen en regelgeving?

Hoeveel heeft dit de overheid gekost?

Ad.2:

Kosten procedure voor en na vereenvoudiging (enquêtes CTB)? Wat heeft het de overheid gekost?

7.6 Helpdesk bij het CTB

7.6.1 Beschrijving causaliteit

Nota

"Het kabinet geeft financiële ondersteuning voor een periode van 5 jaar voor een helpdesk bij het CTB. Bij de helpdesk kunnen aspirant-aanvragers voor de toelating van kleine toepassingen informatie inwinnen over de toelatingsprocedure, de dossiereisen, de extrapolatiemogelijkheden en de mogelijkheden om een toelating te krijgen. De toelatingskosten (dossier- en beoordelingskosten) kunnen zo beperkt worden."

VBTB

Aspirant-aanvragers voor de toelating van kleine toepassingen (zowel chemische als die van natuurlijke oorsprong) van informatie voorzien over de toelatingsprocedure, de dossiereisen en de mogelijkheid om een toelating te krijgen.

---

⁸ Uiteindelijk effect is meer toelatingen. Aangezien dit niet de hoofdlijn van het beleid is, is het niet zinvol om hierop te evalueren.

Aanname

Advisering over de procedure leidt tot meer aanvragen toelatingen en vervolgens tot meer toelatingen (specifiek voor kleine toepassingen?) en is een stap richting een effectief middelenpakket.

7.6.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

1. In hoeverre heeft de helpdesk bij de CTB bijgedragen tot extra toelatingen voor kleine teelten?
- Welke informatie verstrekt door helpdesk heeft het meest bijgedragen tot extra aanvragen?
2. In hoeverre heeft de helpdesk bijgedragen tot verminderde toelatingskosten en een snellere procedures?

Monitoringsvragen

Ad 1:

Hoeveel potentiële aanvragers kleine toepassingsgebied maken gebruik van de helpdesk? Hoeveel keer heeft de helpdesk advies kunnen geven? Voor welke kleine teelten? Waarover? In hoeveel gevallen heeft advies van de helpdesk geleid tot nieuwe aanvragen? Vervolgens tot toelatingen?

Voor hoeveel van nieuw toegelaten toepassingen is advies verstrekt door de helpdesk?

Ad 2:

Lengte beoordelingsprocedure waarbij advies helpdesk is verstrekt (CTB: 0-meting, jaarlijkse meting).

Kosten toelatingsprocedure (hele traject) waarbij advies helpdesk is verstrekt (CTB: 0-meting, jaarlijkse meting).

Doelmatigheid

Evaluatievraag

Heeft het advies van de helpdesk geleid tot het gewenste aantal nieuwe aanvragen?⁹ Vervolgens tot toelatingen? Wat waren hiervan de kosten?

Monitoringsvragen

Hoeveel vragen heeft de helpdesk behandeld? Hoeveel potentiële aanvragers hebben contact gehad met de helpdesk? Hoeveel nieuwe aanvragen en nieuwe toelatingen hebben advies van de helpdesk ontvangen? Hoogte financiële ondersteuning helpdesk door overheid.

Proces

Evaluatievraag

In hoeverre heeft de overheid er zorg voor gedragen dat de helpdesk functioneert en informatie aan potentiële aanvragers kan geven?

Monitoringsvragen

Welke acties heeft de overheid ondernomen m.b.t tot de tot standkoming van de helpdesk bij het CTB? Welke andere partijen waren hierbij betrokken? Wat was hierbij hun rol? Wat is de uitkomst uit de evaluatie van de helpdesk? Zijn acties uitgevoerd? Wat waren de knelpunten?

---

⁹ Er is geen gewenst niveau aangegeven

7.7 Ondersteuning onderzoekskosten

7.7.1 Beschrijving causaliteit

Nota

“De toelatingsbeoordeling van aanvragen en het onderzoek dat noodzakelijk is voor het samenstellen van een toelatingsdossier voor kleine toepassingen is doorgaans te kostbaar voor een fabrikant of derden-aanvrager. Het wordt steeds belangrijker dat het landbouwbedrijfsleven activiteiten onderneemt om de totstandkoming van een toelating voor kleine toepassingen te realiseren. Het kabinet ondersteunt de sector hierbij door gedurende een periode van 5 jaar voor maximaal 50% financieel bij te dragen aan de onderzoekskosten voor de toelating van kleine toepassingen van chemische middelen.”

Aanname

Financiële ondersteuning van de onderzoekskosten van kleine toepassingen van chemische middelen leidt tot meer aanvragen toelatingen en vervolgens tot meer toelatingen (specifiek voor kleine toepassingen?) en is een stap richting een effectief middelenpakket.

7.7.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievraag

In welke mate heeft de financiële ondersteuning aan de onderzoekskosten bijgedragen aan extra toelatingen (van kleine toepassingen)?

Monitoringsvragen

Bij hoeveel aanvragen zijn de dossierkosten ondersteund?
Hoeveel en welke nieuw toegelaten toepassingen zijn financieel ondersteund door de overheid?
Wat waren de totale kosten van de procedure? (% overheidsbijdrage t.o.v. totaal.)

Doelmatigheid

Evaluatievraag

Hoeveel extra toelatingen zijn gerealiseerd door financiële ondersteuning dossierkosten en hoeveel heeft dit de overheid gekost?
Wat is het aandeel overheidsbijdrage op de totale toelatingkosten?

Monitoringsvragen

Hoeveel toelatingen kleine toepassingen zijn financieel ondersteund?
Hoeveel extra toelatingen kleine toepassingen zijn tot stand gekomen?
Overzicht kosten (totaal, dossier- en beoordelingskosten); aandeel overheid.
Wat waren de kosten voor de overheid en het bedrijfsleven?

Proces

Evaluatievraag

Heeft de overheid toezeggingen in nota voldoende uitgevoerd?

Monitoringsvragen

Welke acties heeft de overheid ondernomen m.b.t. de financiële ondersteuning onderzoekskosten? Welke andere partijen waren hierbij betrokken? Wat was hun rol hierin?
Wat waren de knelpunten?

7.8 Ondersteuning onderzoekskosten GNO's

7.8.1 Beschrijving causaliteit

Nota

"Gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong (GNO's) kunnen mogelijk een alternatief zijn voor chemische middelen. Dergelijke middelen zijn niet per definitie veiliger voor mens en milieu dan chemische middelen. Ter bescherming van de consument, het milieu en de toepasser moet de veiligheid van een GNO voldoende gegarandeerd zijn. Op dit moment wordt zowel nationaal als internationaal (EU) reeds gewerkt aan het vereenvoudigen van de dossier- en toelatingseisen voor GNO's, waardoor de toelatingskosten worden verminderd. Aanvullend zal de overheid gedurende een periode van 5 jaar voor maximaal 50% bijdragen aan de onderzoekskosten voor het verkrijgen van de toelating van GNO's voor de biologische sector en waar mogelijk voor geïntegreerde gewasbescherming."

Aanname

Vereenvoudiging en financiële ondersteuning van de toelatingsprocedure leidt tot meer aanvragen toelatingen GNO's en vervolgens tot meer toelatingen GNO's (voor biologische sector en waar mogelijk voor geïntegreerde gewasbescherming) en dus een stap richting effectief middelenpakket. In de meeste gevallen geldt dat GNO's minder milieubelastend zijn dan chemische alternatieven. Door toenemende beschikbaarheid en vervolgens gebruik van GNO's neemt de milieubelasting af.

7.8.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

1. In welke mate heeft de vereenvoudigde toelatingsprocedure en de financiële ondersteuning van de onderzoekskosten van GNO's bijgedragen aan extra toelatingen voor de kleine teelten/biologische sector?
2. In hoeverre is de toelatingsprocedure voor GNO's vereenvoudigd en de kosten verlaagd?

Monitoringsvragen

Ad 1.:

Hoeveel en welke vereenvoudigingen in de toelatingsprocedure GNO's zijn doorgevoerd? Voor hoeveel GNO's zijn de onderzoekskosten financieel ondersteund en vervolgens toegelaten? (Nulmeting en jaarlijkse meting.)

Hoeveel GNO's zijn toegelaten (kleine toepassing/biologische sector) en hoeveel hiervan met behulp van ondersteuning onderzoekskosten door overheid?

Ad. 2.:

Wat zijn de toelatingskosten (specifiek onderzoek) voor de GNO's (0-meting, eerste 5 jaar). Hoe lang duren de toelatingsprocedures (0-meting, gedurende de beleidsperiode)?

Doelmatigheid

Evaluatievragen

1. Hoeveel en welke vereenvoudigingen, vastgelegd in richtlijnen en regelgeving, hebben plaatsgevonden, en wat heeft dit de overheid gekost?
2. Wat is het effect van de aanpassingen (reductie gemiddelde kosten procedure na vereenvoudiging), wat heeft dit de overheid gekost?
3. Voor hoeveel aanvragen GNO's zijn de onderzoekskosten ondersteund door de overheid? Wat waren hiervan de kosten?
4. Hoeveel toelatingen GNO's (kleine toepassingen/biologische sector) zijn gerealiseerd door financiële ondersteuning onderzoekskosten en hoeveel heeft dit gekost?
5. In hoeverre is de overheidsbijdrage op de totale toelatingskosten substantieel?

Monitoringsvragen

Aantal aanpassingen in de toelatingsprocedure GNO's. Kosten hiervan.

Aantal GNO's ondersteund en aantal GNO's hiervan toegelaten. Kosten hiervan.

Overzicht kosten (totaal, dossier- en beoordelingskosten); aandeel overheid en bedrijfsleven.

Proces

Evaluatievraag

Heeft de overheid toezeggingen in de nota voldoende uitgevoerd?

Monitoringsvragen

Vereenvoudiging procedure: Welke acties zijn in gang gezet? Wat heeft dit opgeleverd?

Welke actoren zijn betrokken bij de vereenvoudiging van de procedure? Welke rol hebben zij gespeeld? Wat waren de knelpunten?

Ondersteuning onderzoekskosten: Welke acties zijn in gang gezet? Welke actoren zijn betrokken bij de ondersteuning onderzoekskosten? Welke rol hebben zij gespeeld? Welke controle op aanwending van de financiële middelen is er geweest? Wat waren de knelpunten?

7.9 Certificering en toelatingsbeleid

7.9.1 Beschrijving causaliteit

Nota

"Het opnemen van aanvullende toepassingsvoorschriften en de borging daarvan in certificeringssystemen leiden tot een zorgvuldiger gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meer milieuwinst op gecertificeerde bedrijven. Dit biedt mogelijkheden voor meer maatwerk in het toelatingsbeleid. In bepaalde situaties kunnen bepaalde middelen wel degelijk binnen de wettelijke milieueisen verantwoord worden toegepast door de toelating te koppelen aan een adequaat certificeringssysteem."

Aanname

Door aanvullende toepassingsvoorschriften te stellen aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en dit te borgen in certificeringssystemen worden deze middelen zorgvuldiger gebruikt en neemt hierdoor de milieubelasting af. Het is een stimulans voor sommige bedrijven om zich te laten certificeren zodat zij toch gebruik kunnen maken van bepaalde middelen/ toepassingen. Het levert voor de ondernemers een bijdrage aan een effectief middelenpakket.

7.9.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

1. In hoeverre heeft het alleen toestaan van middelen met een aanvullend toepassingsvoorschrift op gecertificeerde bedrijven bijgedragen tot een toename in het aantal gecertificeerde bedrijven?
2. In hoeverre blijven middelen toegelaten door middel van koppeling aan certificering?

Monitoringsvragen:

Ad 1:

Bij hoeveel toepassingen is het gebruik geborgd in certificering? Heeft het mogen gebruiken van middelen met een aanvullend toepassingsvoorschrift een cruciale rol gespeeld in het overgaan tot certificering? (Hiervoor is specifiek onderzoek nodig. Er is geen sprake van een nulsituatie of een vergelijkingsgroep).

Ad 2:

Hoeveel (en welke) extra toepassingen zijn beschikbaar voor gecertificeerde telers? Beschikt de gecertificeerde teler over meer middelen/meer effectief middelenpakket? (Deze informatie per gewas/plaagcombinatie bekijken. Eventueel een aantal representatieve combinaties volgen.)

Doelmatigheid

Het advies hierbij is om voor dit aspect geen uitspraak te doen over doelmatigheid. De borging in certificering is in het leven geroepen om het gebruik van middelen met een aanvullend toepassingsvoorschrift hanteerbaar en beheersbaar te maken en niet andersom.

Proces

Evaluatievraag

Is de overheid de afspraken uit de nota voldoende nagekomen?

Monitoringsvragen:

Welke acties zijn ondernomen omtrent het opnemen van aanvullende toepassingsvoorschriften en de borging daarvan in certificeringssystemen?

Welke actoren zijn hierbij betrokken?

Welke rol hebben ze gespeeld? Wat waren de knelpunten?

7.10 Handhaving: een gerichte controle-inzet op bedrijven die niet gecertificeerd zijn

7.10.1 Beschrijving van de causaliteit

Nota

“De Algemene Inspectiedienst (AID) zal op basis van risicoanalyses extra en meer gerichte handhavingsinzet¹⁰ plegen om het nalevingsniveau van wet- en regelgeving met betrekking tot gewasbeschermingsmiddelen te verhogen ten opzicht van de huidige situatie. De controlecapaciteit van de AID zal in verband met de inzet van certificering worden uitgebreid. Afhankelijk van het nalevingsniveau van wet- en regelgeving op gecertificeerde bedrijven zal worden bezien of en op welke wijze op termijn in het handhavingsbeleid de aandacht en inzet meer zal worden geconcentreerd op de niet-gecertificeerde bedrijven. De intensivering van de handhaving moet mede als effect hebben dat met name ook niet-gecertificeerde bedrijven veel meer gaan merken dat hun gedrag voor wat betreft het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door de overheid wordt gevolgd.”

Aanname

In eerste instantie geldt de extra AID inzet voor zowel gecertificeerde als niet-gecertificeerde bedrijven. Aanname is dat op gecertificeerde bedrijven het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op een verantwoorde en legale manier gebeurt. Indien na verloop van tijd uit de handhavingsresultaten (risicoanalyses) blijkt dat de naleving op deze bedrijven

¹⁰ Opm. EC-LNV: Het gaat alleen om strafrechtelijke handhaving wettelijke bepalingen binnen certificatieschema's op beleidsterrein Voedselveiligheid en Milieu. Het bovenwettelijke deel zullen certificerende instellingen moeten verzorgen.

beter is dan op niet gecertificeerde bedrijven, dan zal de AID inzet zich meer kunnen gaan richten op de niet-gecertificeerde bedrijven. Door een versterkte inzet op deze bedrijven kan de pakkans op illegaal gebruik van gewasbeschermingsmiddelen worden verhoogd. Een verhoogde pakkans nemen gebruikers in hun risicobeleving mee en zal indirect tot gevolg hebben dat gewasbeschermingsmiddelen correct gebruikt worden op niet gecertificeerde bedrijven.

7.10.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

- 1 In hoeverre heeft de AID inzet een bijdrage geleverd tot een betere naleving van de wet- en regelgeving m.b.t. gewasbeschermingsmiddelen?

Subvraag: In hoeverre is de naleving t.a.v. het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de loop van de beleidsperiode verbeterd a.g.v. het gericht controleren van gecertificeerde en niet-gecertificeerde bedrijven??

2. Heeft gerichte controle op niet-gecertificeerde bedrijven gewerkt als extra prikkel om te certificeren?

Monitoringsvragen:

Alle informatie per sector

- ?? Welke aspecten zijn er bij de handhaving meegenomen? Nu zoveel mogelijk integrale controles (opslag, bewaring, spuitlicenties etc.).
- ?? Aantal overtredingen m.b.t. het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen per jaar: bij gecertificeerde en niet-gecertificeerde bedrijven. (nulmeting: begin beleidsperiode; jaarlijks gedurende de beleidsperiode). Hierbij specifiek letten op gebruik onmisbare middelen/middelen met aanvullend gebruiksvorschrift.
- ?? Nalevingsniveau (aandeel bedrijven zonder overtredingen/aantal controles) op gecertificeerde en niet-gecertificeerde bedrijven. (Nulmeting/jaarlijkse meting).
- ?? Aantal rechterlijke uitspraken als gevolg van een vastgestelde overtreding.
- ?? Aard van de geconstateerde overtredingen bij de gecertificeerde en niet-gecertificeerde bedrijven? (Nulmeting; loop van de beleidsperiode.)

Doelmatigheid

Evaluatievraag

Hoeveel controles zijn uitgevoerd, hoeveel overtredingen zijn uitgevoerd en hoeveel heeft de inzet gerichte controle/hele inzet) gekost?

In hoeverre is het nalevingsniveau op de (gecertificeerde/niet-gecertificeerde bedrijven) verhoogd door gerichte controle? Hoeveel heeft dit gekost?

Monitoringsvragen:

- ?? Aantal controles per jaar op: gecertificeerde/niet-gecertificeerde bedrijven.
- ?? Kosten.
- ?? Nalevingsniveau (aandeel bedrijven zonder overtredingen/aantal controles) op gecertificeerde en niet-gecertificeerde bedrijven. (Nulmeting/jaarlijkse meting).

Proces

Evaluatievragen

Heeft de overheid voldoende in gang gezet om gerichte controle mogelijk te maken?

In hoeverre heeft risicoanalyse geleid tot een veranderde controleaanpak op de gecertificeerde en niet-gecertificeerde bedrijven?

Monitoringsvragen

Hoeveel en wat voor risicoanalyses heeft de AID uitgevoerd?
Op welke momenten zijn risicoanalyses uitgevoerd?
Wat zijn de resultaten van de risicoanalyses van de AID?
Zijn op basis van de resultaten van de risicoanalyses de controles bijgesteld (aard en aantal)
Hoeveel extra controles hebben op de niet gecertificeerde bedrijven plaatsgevonden?
Hoeveel meer gerichte controles hebben plaatsgevonden op niet-gecertificeerde bedrijven?
Heeft de AID inzicht in welke bedrijven wel/niet gecertificeerd zijn?
Heeft de AID voldoende capaciteit/menskracht om de extra controle uit te voeren?
Heeft de AID meer geld voor het uitvoeren van de controles gekregen?
Zijn er op basis van de risicoanalyses gerichte en extra controles uitgevoerd?
Wat waren de knelpunten?

7.11 Handhaving: Tweedelijns toezicht op de controle door certificerende instellingen

7.11.1 Beschrijving causaliteit

Aanname

Certificerende instellingen controleren op gecertificeerde bedrijven de naleving van de eisen die aan de pakketten zijn gesteld. Door tweedelijns toezicht op certificerende instellingen wordt beoogd dat controle van de certificerende instellingen goed gebeurt. Dit om er zeker van te zijn dat de gestelde controle-eisen (wettelijk en bovenwettelijk) van de overheid worden nageleefd. Doordat de overheid toezicht heeft op de controle worden certificerende instellingen gestimuleerd om de controle goed te doen. Publieke handhaving blijft vooralsnog onverminderd gelden.

7.11.2 Evaluatie- en monitoringsvragen

Doeltreffendheid

Evaluatievragen

In hoeverre resulteert tweedelijns toezicht op certificerende instellingen in een goede¹¹ naleving op de bedrijven? (subvraag: in hoeverre resulteert tweedelijns toezicht in verbeterde controle door de certificerende instellingen?)

Monitoringsvragen

Aantal certificerende instellingen onder tweedelijns toezicht? Welke instanties voeren tweedelijnscontrole uit?
Hoeveel controles worden uitgevoerd?
Aantal en aard (wettelijke/bovenwettelijke) afwijkingen van overheidseisen?
Nalevingsniveau (aantal bedrijven zonder overtredingen/afwijkingen gedeeld door aantal controles) op bedrijven a.g.v. tweedelijnscontrole. (onderzoek)

Doelmatigheid

Evaluatievragen

Aantal tweedelijnscontroles uitgevoerd, kosten hiervan.
Afname in afwijkingen overheidseisen bewerkstelligt door tweedelijnscontrole. Wat heeft dit gekost?

---

¹¹ Definiëren wat goed is. 100%?

Monitoringsvragen?

Aantal uitgevoerde tweedelijnscontroles bij certificerende instellingen per jaar.

Aantal certificerende instellingen jaarlijks gecontroleerd

Resultaten controles.

Kosten controles.

Proces

Evaluatievragen

Heeft de overheid voldoende in gang gezet om het tweedelijnsstoezicht goed te laten verlopen?

Monitoringsvragen

Welke acties zijn in gang gezet om tweedelijnsstoezicht uit te voeren?

Welke organisaties/instanties (inclusief andere Ministeries) zijn hierbij betrokken?

Zijn resultaten van tweedelijnsstoezicht geanalyseerd? Wat zijn de bevindingen? Welke aanvullende acties heeft de overheid genomen hierop gebaseerd?

Wat zijn de knelpunten?

8 Minder cruciale instrumenten

De volgende instrumenten worden als minder cruciaal geacht bij het bereiken van de doelstellingen van Zicht op gezonde teelt:

Sturen en stimuleren: financieel, kennis en gebruik

?? Sturen en stimuleren: financieel, kennis en gebruik

Financiële instrumenten:

- Stimulering fiscale instrumenten (in nota 4.1 b)

Kennisontwikkeling en –verspreiding:

- Inzet van ICT voor informatieontsluiting, kenniscommunicatie en het delen van ervaringen van telers die al geïntegreerde gewasbescherming toepassen (in nota 4.2)
- Eisen aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen:
- Gebruik van landbouwkundig onmisbare middelen (in nota 4.3 a)
- Gewasbeschermingslicenties (in nota 4.3 b)
- Vrijwaring van het maatregelenpakket van het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij per 2003 (in nota 4.3 c)

?? Sturen en stimuleren: preventiebeleid in de keten (in de nota 6)

?? Niet-landbouwkundig gebruik van bestrijdingsmiddelen (in de nota 8)

8.1 Stimulering fiscale instrumenten: VAMIL en MIA

Nota

“De investeringslijsten van de Regeling Vervroegde Afschrijving Milieu-investeringen (VAMIL) en de Regeling Milieu Investeringsaftrek (MIA) zullen zodanig worden gewijzigd dat ten aanzien van gewasbescherming alleen voorzieningen die van belang zijn voor geïntegreerde bestrijding hierop voor zullen komen.”

VBTB

Het doorlichten van de lijst van investeringsmiddelen voor de *VAMIL en MIA* op geïntegreerde teelt draagt bij aan het toepassen van geïntegreerde teelt.

Aanname

De fiscale voordelen van investeringen gedaan voor technieken die van belang zijn voor geïntegreerde bestrijding geven een positieve stimulans om de investeringen daadwerkelijk te doen. De drempel om geïntegreerd te gaan telen wordt hierdoor lager.

Monitoringsvraag

Zijn de VAMIL- en MIA-lijsten zodanig aangepast zodat er voor wat betreft gewasbescherming op deze lijsten alleen nog technieken van belang voor de geïntegreerde bestrijding staan? ?

8.2 Stimulering fiscale instrumenten: DOA

Nota

“Gecertificeerde koploperbedrijven die een certificaat voor integrale duurzame productie hebben in het kader van de regeling Stimulering Duurzame Landbouw (SDL), komen in aanmerking voor een DOA van f 22.500,- per jaar. Hiertoe zal het pluspakket als module voor geïntegreerde gewasbescherming in de SDL worden ingebouwd.”

VBTB

Bedrijven die deelnemen aan SDL en daarmee voldoen voor het gewasbeschermingsdeel aan de eisen van het pluspakket en komen in aanmerking voor een DOA.

Aanname

Het fiscale voordeel dat door de DOA verkregen wordt is een positieve stimulans om tot certificatie over te gaan. Het fiscale voordeel is dusdanig dat de stap tot certificatie wordt gezet. Bovendien is het ook een stimulans om gecertificeerd volgens het pluspakket te blijven.

Evaluatievraag

Is DOA een stimulans om gecertificeerd te worden of te blijven?

Monitoringsvraag

Is het pluspakket als module voor geïntegreerde gewasbescherming in de SDL ingebouwd? ?

8.3 Inzet van ICT

Nota

“Er is al veel praktijkrijpe informatie en ervaring over geïntegreerde gewasbescherming beschikbaar die telers kunnen gebruiken voor het omschakelen naar een geïntegreerde bedrijfsvoering. Deze informatie moet zo goed mogelijk toegankelijk gemaakt worden. Daartoe zullen de mogelijkheden worden onderzocht tot het inzetten van ICT voor informatieontsluiting, kenniscommunicatie en het delen van ervaringen van telers die al geïntegreerde gewasbescherming toepassen.”

VBTB

Versterking van de coördinerende en faciliterende rol in het centraal beschikbaar stellen van kennis en uitwisseling van ervaring over geïntegreerde teelt. Hiertoe initiatief nemen bij het opzetten van een interactieve Internetsite waar andere initiatieven (vanuit de markt) op kunnen aanhaken. Dit faciliteert bij de omslag in denken en handelen. Daarnaast validatie van de informatie die op Internet wordt gezet.¹²

Aanname

Er is al veel kennis beschikbaar die gebruikt kan worden om te komen tot geïntegreerde teelt op gecertificeerde bedrijven, volgens het basisniveau. Veel van deze kennis is echter weinig toegankelijk of heel diffuus verspreid over een heleboel personen. Nu is kennisverspreiding vaak een eenrichtingsverkeer. ICT biedt tevens de mogelijkheid voor een tweerichtings- of vele richtingsverkeer en daarmee voor interactie.

Door het stimuleren en (coördineren) van ICT mogelijkheden komt de beschikbare kennis gemakkelijk toegankelijk voor ondernemers die met geïntegreerde teelt aan de slag willen. Tevens vindt er door gebruik van ICT interactie over kennis plaats.

De verwachting is dat deze interactie ook kan bijdragen aan een omslag in denken en handelen. Een omslag en een bredere kennisbasis leiden tot een toename van ondernemers die bereid zijn om over te gaan tot geïntegreerde teelt.

Monitoringsvraag

Zijn de mogelijkheden voor het inzetten van ICT voor informatieontsluiting kenniscommunicatie en uitwisseling van ervaring over geïntegreerde teelt onderzocht? ?

¹² De VBTB gaat hier verder dan de nota. Dit komt omdat de VBTB gebaseerd is op een oudere versie van de Nota. In de Nota van juli 2001 staat de bovengenoemde tekst weergegeven. In de begroting van deze versie is niets opgenomen over de inzet van ICT. Voor het opstellen van de monitoringsvraag is de Nota als uitgangspunt genomen.

8.4 Gebruik van landbouwkundig onmisbare middelen

Nota

“Een wijziging van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 is in februari 2001 in werking getreden. Dit biedt het bedrijfsleven in incidentele gevallen extra gelegenheid voor het ontwikkelen en toepassen van geschikte alternatieven voor landbouwkundig onmisbare gewasbeschermingsmiddelen. In dat kader zal vanaf medio 2003 als aanvullende voorwaarde worden gesteld dat landbouwkundig onmisbare middelen alleen nog mogen worden gebruikt door gecertificeerde bedrijven die geïntegreerde gewasbescherming toepassen volgens het basis- of pluspakket.”

Aanname

Aanpassing van de bestrijdingsmiddelenwet zorgt voor een selectiever en wijziging in gebruik van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen. Selectiever gebruik doordat alleen de gecertificeerde bedrijven gebruik mogen maken van landbouwkundig onmisbare middelen. Wijzigingen in gebruik doordat er gezocht gaat worden naar ontwikkelen en toepassen van geschikte alternatieven voor landbouwkundig onmisbare middelen.

Aanname is dat door het gebruik van landbouwkundig onmisbare middelen alleen toe te staan op gecertificeerde bedrijven (vanaf 2001) de certificering gestimuleerd wordt.

Monitoringsvraag:

Is medio 2003 de bestrijdingsmiddelenwet aangepast zodat landbouwkundig onmisbare middelen alleen nog mogen worden gebruikt door gecertificeerde bedrijven die geïntegreerde gewasbescherming toepassen volgens het basis- of pluspakket??

8.5 Gewasbeschermingslicenties

Nota

“Een goede vakkennis en vakbekwaamheid bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen is van groot belang voor de bescherming van het milieu en van de toepasser zelf. Het streven naar geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven stelt hogere eisen aan de gebruiker van gewasbeschermingsmiddelen. Hiervoor zullen de vakbekwaamheidseisen voor het verkrijgen en behouden van gewasbeschermingslicenties met ingang van 2003 zijn aangepast aan de eisen van geïntegreerde gewasbescherming.”

VBTB

Het spuiten van gewasbeschermingsmiddelen mag alleen gebeuren bij bezit van een licentie. In certificeringsschema's wordt opgenomen dat telers, die geïntegreerd telen, over minimaal licentie 2 dienen te beschikken. Voor verlening van de licenties moet examen worden gedaan of een vastgesteld aantal kennisbijeenkomsten worden gevolgd. De inhoud van het 'lesmateriaal' zal nader worden toegespitst op geïntegreerde gewasbescherming.

Aanname

Door de invulling van de vakbekwaamheidseisen in de gewasbeschermingslicentie hebben de gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen kennis van en vaardigheden in de eisen die gesteld worden aan een geïntegreerde gewasbescherming. De maatregelen die binnen de geïntegreerde gewasbescherming worden genomen dragen ertoe bij dat er een verminderde milieubelasting optreedt. Daarnaast worden arbo- en voedselkwaliteitseisen beter in acht genomen. Uiteindelijk leidt dit tot een betere naleving van bestaande wet- en regelgeving.

Monitoringsvraag

Zijn de vakbekwaamheidseisen voor het verkrijgen van een gewasbeschermingslicentie aangepast aan Zicht op gezonde teelt? ?

8.6 Vrijwaring van het maatregelenpakket van het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij per 2003

Nota

"Gecertificeerde bedrijven met een pluspakket kunnen worden gevrijwaard van de al geformuleerde maatregelenpakketten in het kader van het Lozingenbesluit, zoals die per 2003 zullen gelden. Hiertoe zal het Lozingenbesluit zo nodig worden aangepast. De te behalen milieuwinst staat niet ter discussie. Er wordt meer gebruik gemaakt van technische innovaties waarmee de emissiereductie doelstelling van tenminste 90% per bedrijf kan worden gehaald. Deze doelstelling zal onderdeel zijn van de eisen die aan het certificatieschema van het pluspakket worden gesteld."

VBTB

Voor koploperbedrijven die gecertificeerd zijn volgens het pluspakket zal het Lozingenbesluit worden aangepast zodat zij vanaf 2003 gevrijwaard zijn van de middelvoorschriften die het besluit oplegt. De doelvoorschriften zullen echter onverminderd gelden, en worden vertaald in het certificatieschema.

Aanname

Gecertificeerde bedrijven volgens pluspakket zijn vanaf 2003 gevrijwaard van de middelvoorschriften die het Lozingenbesluit oplegt. Men gaat ervan uit dat de technische innovaties die gebruikt worden in het pluspakket voldoende zijn om daarmee de reductiedoelstelling van het lozingenbesluit te behalen. Voor een aantal bedrijven zal de afweging voor de extra investeringen die samenhangen met eisen/maatregelen voor het pluspakket gesteld ten opzichte van de investeringen nodig voor het lozingenbesluit ten gunste van omschakelen naar het pluspakket uitvallen. Als gevolg hiervan zal met deze vrijwaring de overstap naar een pluspakket worden gestimuleerd.

Monitoringsvraag

Is het Lozingenbesluit zodanig aangepast dat gecertificeerde bedrijven met een pluspakket gevrijwaard zijn van de geformuleerde maatregelenpakketten??

8.7 Preventiebeleid in de keten

Voor het preventiebeleid in de keten worden verschillende deelinstrumenten ingezet: regelgeving voor plantgezondheid; risicoanalyses; regelgeving ter voorkoming incidenten; preventie op bedrijven met uitgangsmateriaal en het voorkomen van insleep van ziekten en plagen via import. Deze paragraaf richt zich op het effect dat men met het preventiebeleid beleid wil bereiken.

Nota

"Preventieve maatregelen tegen ziekten, plagen en onkruiden in de keten zijn van groot belang om geïntegreerde gewasbescherming op de productiebedrijven te kunnen realiseren. Gezond uitgangsmateriaal is hiervoor eveneens een belangrijke voorwaarde. Indien een producent van uitgangsmateriaal onvoldoende maatregelen neemt om een kwalitatief hoogwaardig product op te leveren, kan dit ertoe leiden dat op de productiebedrijven extra gewasbeschermingsmiddelen moeten worden ingezet. Daarnaast brengt de toenemende (internationale) handel extra risico's met zich op insleep van ziekten en plagen. Op mondiaal niveau zullen in toenemende mate afspraken worden gemaakt over fytosanitaire maatregelen. Het kabinet zal onderzoeken of het huidige preventiebeleid en de uitvoering ervan adequaat is. Daarnaast zal, binnen de hiervoor van toepassing zijnde EU- en internationale kaders, de Nederlandse inzet erop gericht zijn om preventie in de keten meer aandacht te geven."

VBTB

Het bevorderen van de plantgezondheid in de keten. Een onderzoek of het huidige preventiebeleid en de uitvoering ervan adequaat is, 'Herijking fytosanitair beleid' (= toetsten aan beleidsdoelstelling *Zicht op gezonde Teelt* en Voedsel en Groen). Daarnaast moet uitvoering

worden gegeven aan internationale afspraken (IPPC) en EU wet- en regelgeving. Er wordt inzet gepleegd ten behoeve van het voorkomen en slechten van fytosanitaire handelsbelemmeringen.

Aanname

Doordat in de gehele keten preventieve maatregelen genomen worden, neemt de plantgezondheid toe. Hierdoor kunnen ondernemers makkelijker geïntegreerde gewasbescherming toepassen.

Monitoringsvragen

Is onderzocht of het huidige preventiebeleid en de uitvoering ervan adequaat is?
Is preventie in de keten binnen EU- en internationale kaders geïntegreerd?

8.8 Niet-landbouwkundig gebruik van bestrijdingsmiddelen

Nota

“Ook buiten de landbouw worden bestrijdingsmiddelen toegepast, zij het op beperkte schaal (2 à 3% van totale gebruik). Lokaal leidt dit tot milieuproblemen. Met name de afspoeling van bestrijdingsmiddelen van verhardingen in gemeenten en vanaf bedrijventerreinen leidt regelmatig tot overschrijding van milieunormen. Daarnaast kan de particuliere gebruiker bestrijdingsmiddelen kopen zonder dat eisen worden gesteld aan diens deskundigheid omtrent het gebruik van middelen.”

VBTB

Beleidsinzet om ook het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen buiten de agrarische sector terug te dringen. Het gaat daarbij in het bijzonder om vermindering van het gebruik op verhardingen in gemeenten en op bedrijventerreinen en om het beperken van het gebruik door particulieren. Met gemeenten zullen op basis van de evaluatie van de in 2000 afgelopen bestuursovereenkomst nieuwe afspraken worden gemaakt en acties worden ingezet. Voor bedrijventerreinen zullen (projectmatige onderzoeken naar) maatregelen worden ondersteund en waar mogelijk met koepelorganisaties afspraken worden gemaakt. Voor particulier gebruik zal er aanpassing van het wettelijk gebruiksvoorschrift plaatshebben zodanig dat de particulier gebruiker alleen nog voor particulier gebruik toegelaten middelen mag toepassen. Daarnaast zal voorlichting gegeven worden over de negatieve gevolgen van het gebruik.

Aanname

Door aanvullend op het toelatingsbeleid in overleg met gemeenten en beheerders van bedrijventerreinen maatregelen te formuleren, vindt er een substantiële verdergaande reductie plaats van bestrijdingsmiddelen op verhardingen in gemeenten en vanaf verhardingen. Hierdoor treden er lokaal geen milieuproblemen meer op en worden de emissies naar het milieu verder verminderd.

Door de mogelijkheden om eisen te stellen aan het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door particulieren te onderzoeken, wordt duidelijk hoe eisen gesteld kunnen worden. Indien er eisen gesteld worden aan het gebruik door particulieren worden er geen bestrijdingsmiddelen ondeskundig aangewend. De milieubelasting neemt hierdoor af.

Door het geven van voorlichtingsbijeenkomsten aan particulieren over het gebruik van niet-chemische middelen, wordt het gebruik van deze middelen gestimuleerd. Particulieren zullen hierdoor vaker dan voorheen voor een niet-chemische bestrijdingsmethode kiezen. Hierdoor neemt de milieubelasting af.

Monitoringsvragen

Welke acties en afspraken heeft LNV richting gemeenten en bedrijventerreinen genomen?
Heeft wettelijke aanpassing met betrekking tot het particulier gebruik plaatsgevonden?
Hebben er voorlichtingsbijeenkomsten voor particulieren plaatsgevonden??

9 Autonome ontwikkelingen

Autonome ontwikkelingen maken onderdeel uit van de zogenaamde concurrerende factoren (zie ook paragraaf 3.1). Op deze ontwikkelingen heeft het beleid geen directe invloed. Het is echter wel mogelijk dat zij effect hebben op het realiseren van de beleidsdoelstellingen. Sommige autonome ontwikkelingen zijn te voorzien, deze zijn genoemd in de onderstaande tabel. Eveneens is aangegeven op welke beleidsdoelstellingen zij invloed uitoefenen.

In de onderstaande tabel staan de autonome ontwikkelingen en hun effect op de beleidsdoelstellingen.

Autonome ontwikkeling	Effect op welke hoofddoelstelling*		
	1	2	3
Markt (nationaal en internationaal)	+	+/-	+
Toename internationale handel (meer kans op insleep ziekten/plagen)	+	+	?
Keten	+	+/-	+
Consument	+/-	+	
Buitenland (nationale regelgeving op gebied voedselveiligheid)	+		+/-
EU (regelgeving)	+	+	+
Positie bestrijdingsmiddelen fabrikanten	+	+	
WTO (liberalisering wereldhandel)	?		
Ander beleid (NMP4, W4, luchtemissie; lozingenbesluit)	+	+	+
Techologische ontwikkelingen	+	+	+/-
Calamiteiten	+	+	+
Biotechnologie	+	+	

*: 1= vermindering verbruik
 2= vermindering emissie/milieubelasting
 3= verbetering naleving wetgeving

10 Conclusies en aanbevelingen

1. *Planning ontwikkeling evaluatiesystematiek*: Het tegelijkertijd ontwikkelen van het beleid en de evaluatiesystematiek heeft tijdens dit project enigszins maar nog niet optimaal plaatsgevonden. Het opstellen van de evaluatiesystematiek gedurende de afronding van de beleidsonwikkeling heeft vooral een vroegtijdige invloed op de uitvoering van het beleid. Het zou nog zinvoller zijn om de evaluatiesystematiek synchroon te laten lopen met de beleidsontwikkeling. Beleidsmakers worden zo nog beter bewust dan beleid afrekenbaar moet zijn en nemen dit mee in de beleidsontwikkeling.
2. *Verdere uitwerking*: Eventuele veranderingen in het beleid naar aanleiding van de behandeling in de Tweede Kamer dient nog verder in de evaluatiesystematiek te worden doorgevoerd. De hier gepresenteerde evaluatiesystematiek is gebaseerd op de nota van 9 juli 2001.
3. *Verdere uitwerking*: Een aantal instrumenten is nog niet of deels uitgewerkt. Bijvoorbeeld de instrumenten: heffingen, onder handhaving de deelactiviteiten: 'reageren op controle observaties in het kader van publieke handhaving en private controles' en de 'extra inzet illegale handel en gebruik'. Het instrument heffing kan pas volledig uitgewerkt worden zodra bekend is hoe de heffing eruit komt te zien en hoe de terugsluis van de heffingen geregeld wordt.
4. *Monitoringsbouwwerk*: In deze evaluatiesystematiek zijn indicatoren benoemd. Zodra de opdrachtgever de prioritaire indicatoren en bijbehorende streefwaarden heeft geïdentificeerd bestaat de volgende stap uit het opbouwen van het monitoringsbouwwerk. Hierin wordt aangegeven waar de benodigde informatie voor deze indicatoren vandaan moet komen en wie verantwoordelijk is voor de verzameling ervan. Een deel van de gegevens wordt al verzameld, voor een ander deel zal aanvullend onderzoek nodig zijn.
5. *Aanvullende onderzoek om effecten op outcome niveau toe te schrijven aan één instrument*. In de meeste gevallen zullen effecten op outcome niveau ook deels toe te schrijven zijn aan de zogenoemde concurrerende factoren (zie hoofdstuk 3). Monitoringsgegevens bieden vaak onvoldoende inzicht aan de bijdrage die het beschouwde instrument aan de outcome heeft geleverd. Om de relatie instrument outcome te vinden is dan aanvullend onderzoek nodig.
6. *Omslag in denken*. In het beleid Zicht op Gezonde Teelt neemt de omslag in denken en handelen een centrale plaats in. De omslag in handelen wordt zichtbaar gemaakt met certificering. Maar er is aanvullend onderzoek nodig om te beoordelen of de omslag in denken blijvend bij de ondernemers heeft plaatsgevonden en (op lange termijn) niet rechtstreeks meer gekoppeld is aan certificering.
7. *Uitvoeren van nulmetingen*. Nulmetingen fungeren als referentiepunten. Op bepaalde momenten kunnen beleidsdoelen met dit referentiepunt worden vergeleken waardoor een evaluatieve uitspraak over de voortgang van het beleid mogelijk wordt. Voor een aantal beleidsdoelen is geen beginsituatie bekend. Een voorbeeld is de doelstelling drie: Het verbeteren van de naleving van de huidige wet- en regelgeving. In de doelstelling is aangegeven dat de naleving van de huidige wet- en regelgeving verbeterd moet worden. Het is echter niet bekend wat het nalevingniveau op het moment van de beleidsstart, de beginsituatie, is. Een echte nulmeting is niet meer mogelijk. In dit geval kan de beginsituatie aan de hand van trends herleid worden.
8. *Verzamelen van de monitoringsgegevens op tijd starten (timing en tijdsbeslag)*. Om te kunnen monitoren zijn bepaalde gegevens noodzakelijk. Sommige gegevens worden in het kader van andere onderzoeken al verzameld, bijv. in het kader van de Landbouwtelling. Een aantal gegevens worden echter nog niet verzameld. Aanvullende acties om deze gegevensverzameling op gang te brengen zijn noodzakelijk. Dit kan bijvoorbeeld het opzetten en uitvoeren van aanvullend onderzoek betekenen. In andere gevallen betreft het een eenvoudige handeling zoals het toevoegen van een extra vraag aan een lopende enquête.

9. *Bepalen van de te evalueren indicatoren.* Op basis van de beschreven evaluatiesystematiek kan de opdrachtgever bepalen welke van de te evalueren indicatoren van belang zijn voor de midterm-evaluatie in 2005 en/of voor de eind-evaluatie in 2010.
10. *Keuze voor cruciale instrumenten.* Bij de uitvoering van de evaluatie dient de evaluator zich in eerste instantie te richten op de cruciale instrumenten: heffingen; kennisontwikkeling- en verspreiding; toelatingsbeleid en handhaving. Bij de minder-cruciale instrumenten zou kunnen worden volstaan met het monitoren van de beleidsprestaties (voert de overheid de afgesproken activiteiten uit).
11. *Registratie uitgaven.* Om uitspraken te doen over doelmatigheid is het noodzakelijk dat uitgaven ten behoeve van (deel)instrumenten jaarlijks en apart geregistreerd worden.
12. *Dossieropbouw.* Vooral voor procesevaluatie is dossieropbouw zeer belangrijk. Neem procesaspecten mee in rapportageformats van overlegstructuren waarin LNV een rol heeft.

Vervolgactiviteiten

13. Het beleid is nog niet evalueerbaar met de voorliggende evaluatiesystematiek. Zoals in hoofdstuk 3 geformuleerd is, is evalueren het beoordelen van inhoud, effecten en processen van beleid, aan de hand van de verwachte effecten van het beleid. Voor slechts een beperkt aantal instrumenten zijn streefwaarden voor doeltreffendheid opgesteld. Deze zijn afkomstig uit de nota of uit het verslag van de VBTB bijeenkomst. De in deze publicatie beschreven evaluatiesystematiek is vrij breed uitgewerkt. Zodra de opdrachtgever beslist welke evaluatieaspecten prioritair zijn is het noodzakelijk om ontbrekende streefwaarden in te vullen. Het projectteam adviseert om op korte termijn hiervoor een workshop/sessie te organiseren met de betrokken dossierhouders. Tijdens deze bijeenkomst worden deze streefwaarden vastgesteld. Deelname van FEZ is hierbij essentieel om de systematiek VBTB-bestendig te maken.

Bijlage 1 Verslag VBTB bijeenkomst

Op 21 februari 2001 werd een bijeenkomst in het kader van de werkgroepen actualiseren operationele doelstellingen Directie Landbouw gehouden. Tijdens deze dag is de operationele doelstelling en de streefwaarden helder omschreven; aangeven welke instrumenten ingezet worden en een lijst van prestatiegegevens welke het beleid in staat stelt een verantwoording op te stellen waarbij kan worden aangegeven wat uiteindelijk is gerealiseerd. Hieronder volgen in het kort de uitkomsten van deze bijeenkomst.

Operationele doelstelling

Sectorbrede introductie en verdere ontwikkeling van geïntegreerde teelt.

De operationele doelstelling bestaat uit vier elementen:

1. Een verdergaande vermindering van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen.
2. Extra milieuwinst, in aanvulling op bestaand beleid.
3. Verankering van het gewasbeschermingsbeleid, gericht op volksgezondheid, arbeidsbescherming en milieu op bedrijfsniveau.
4. En hiertoe:
5. Sectorbrede introductie en verdere ontwikkeling van geïntegreerde gewasbescherming (op termijn uitgroeiend tot geïntegreerde teelt) door middel van een omslag in denken en handelen bij individuele telers.

Streefwaarden

1. In 2005 is 90% van de gecombineerde bedrijven met plantaardige productie (excl. grasland) gecertificeerd volgens overheids-eisen voor geïntegreerde gewasbescherming; in 2010 is 100% gecertificeerd volgens het niveau van de koplopers in 2002 (vastgelegd in niveau pluspakket 2002).
2. De milieuwinst in 2005 bedraagt 75% ten opzichte van 1998 en in 2010 95% (op basis van milieu-indicator). Het zwaartepunt ligt hierbij in de verankering van het beleid in de eerste helft van de periode tot 2010.
3. Vertaald naar 2002 betekent dit dat in 2002 15% van het aantal bedrijven is gecertificeerd (= 6000 bedrijven).

Verantwoordelijkheid LNV

Systeemverantwoordelijk ten aanzien van de doelstellingen in 2005:

De overheid (LNV trekker) organiseert het proces dat moet leiden tot de ontwikkeling van certificatieschema's. Markt- en ketenpartijen participeren in dit proces, en worden daarna geacht om de verspreiding van de toepassing van geïntegreerde teelt en certificering van bedrijven ter hand te nemen. Daarbij is voor 2005 de streefwaarde van 90% door de overheid neergezet.

Resultaatverantwoordelijk voor de doelstellingen in 2010:

Wordt het systeem niet door de keten (incl. primaire producenten) en markt opgepakt, dan zal vanaf 2005 het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen alleen nog toegestaan zijn voor gecertificeerde bedrijven. Hiermee wordt de resultaatverantwoordelijkheid voor 2010 ten aanzien van de milieuwinst en het percentage gecertificeerde bedrijven veiliggesteld.

Tussendoelstellingen

- ?? Geïntegreerde gewasbescherming vertalen naar eisen binnen certificatieschema's voor alle sectoren/gewasgroepen; organiseren totstandkoming certificatieschema's (2001/2002).
- ?? Effectief gewasbeschermingspakket: faciliteren van het bedrijfsleven in realisatie hiervan. En hiertoe:
- ?? Kennisverspreiding rondom geïntegreerde gewasbescherming (een zeer complex en kennisintensieve teeltwijze) naar individuele bedrijven ten behoeve van de omslag in denken en doen en verdere ontwikkeling van het concept geïntegreerde gewasbescherming (kennisontwikkeling).
- ?? Versterking handhaving en terugdringing illegaal gebruik.

Wat gaan we ervoor doen? : Instrumenten en prestatie-indicatoren:

1. Aanpassing kennisbeleid

Kennisontwikkeling/onderzoek:

Het onderzoek voor gewasbescherming dient twee doelen, namelijk:

1. Ontwikkeling van minder milieubelastende gewasbeschermingsmethoden, en
2. Het vergroten van de mogelijkheden om het beleid op bedrijfsniveau te vertalen naar praktische/technische maatregelen.

Hiertoe wordt kennis ontwikkeld die toegesneden is op verdere ontwikkeling van geïntegreerde teelt (aanpassing en uitbreiding thema's), verbetering van de kwaliteit van het onderzoek (verhoging integratie) en verbetering van de doorstroom naar de praktijk (vraaggericht werken; communicatie).

Kosten: in de periode 2002 - 2005 een intensivering van het onderzoeksbudget van de huidige ? 18 mln/jaar naar ? 20 mln/jaar realiseren. Dus voor 2002: ? 20 mln.

Prestatie indicator: Het percentage onderzoeksprojecten dat leidt tot aanpassingen van de certificatieschema's ('de lat hoger kunnen leggen').

Streefwaarde: zal op langere termijn benoemd kunnen worden nadat ervaring is opgedaan (eerst monitoren om referentiekader vast te stellen). Monitoring geschiedt door DL/DWK.

Kennisverspreiding/voorlichting en onderwijs:

Geïntegreerde teelt stimuleren door middel van sectorbrede verspreiding van benodigde kennis voor geïntegreerde teelt op bedrijfsniveau. Daartoe stellen deskundige adviseurs kennis op bedrijfsniveau ter beschikking, met name bij het opstellen van het gewasbeschermingsplan (vereiste voor certificering).

In het dagonderwijs en cursusonderwijs dient de praktijk van geïntegreerde gewasbescherming verder te worden geïmplementeerd. Daartoe dienen leermiddelen te worden geactualiseerd.

Kosten (6000 bedrijven in 2002): ? 3,9 mln.

Prestatie indicator: in 2002 zijn 6000 bedrijven gecertificeerd; deze moeten allemaal een gewasbeschermingsplan opzetten. Indicator is aantal gewasbeschermingsplannen die zijn ondersteund en die hebben geleid tot certificering ten opzichte van het totaal aantal gecertificeerde bedrijven (leidt ondersteuning tot certificering; is ondersteuning nodig t.b.v. certificering).

Streefwaarde: 1:1, dat wil zeggen 6000 maal ondersteuning verlenen.

Kennisverspreiding/internetsite:

versterking van de coördinerende en faciliterende rol in het centraal beschikbaar stellen van kennis en uitwisseling van ervaring over geïntegreerde teelt. Hiertoe initiatief nemen bij het opzetten van een interactieve Internetsite waar andere initiatieven (vanuit de markt) op kunnen aanhaken. Dit faciliteert bij de omslag in denken en handelen. Daarnaast validatie van de informatie die op Internet wordt gezet.

Kosten in 2002: ? 1,5 mln. voor ontwikkelen (start in 2001).

Prestatie indicator/streefwaarde: bijdrage aan beleidsdoelen moeilijk meetbaar; niet jaarlijks monitoren maar meenemen in evaluatie van 2004 (aantal organisaties dat deelneemt; deelname aan chatgroepen e.d.).

Kennisverspreiding/licenties:

Het spuiten van gewasbeschermingsmiddelen mag alleen gebeuren bij bezit van een licentie. In certificeringsschema's wordt opgenomen dat telers, die geïntegreerd telen, over minimaal licentie 2 dienen te beschikken. Voor verlening van de licenties moet examen worden gedaan of een vastgesteld aantal kennisbijeenkomsten worden gevolgd. De inhoud van het 'lesmateriaal' zal nader worden toegespitst op geïntegreerde gewasbescherming.

Kosten in 2002: geen

Geen prestatie indicator/streefwaarde.

Kennisverspreiding/communicatie nieuw beleid:

De inhoud en gevolgen van het nieuwe beleid uitdragen, zodat betrokkenen kunnen anticiperen en telers in 2004 gecertificeerd zijn. Voorlichtingscampagne en succesvolle introductie van certificering van geïntegreerde teelt.

Kosten in 2002: ? 0,8 mln (incl. communicatie in de keten).

Prestatie indicator en streefwaarde: moeilijk meetbaar, meenemen in evaluatie van 2004.

2. Stimulerende fiscale/economische instrumenten

Bedrijven die deelnemen aan SDL en daarmee voldoen voor het gewasbeschermingsgedeelte aan de eisen van het pluspakket en komen in aanmerking voor een DOA. Kosten: geen extra kosten (valt onder SDL).

Doorlichten van de lijst van investeringsmiddelen voor de *VAMIL* en *MIA* op geïntegreerde teelt draagt bij aan het toepassen van geïntegreerde teelt.

Prestatie indicator: aantal bedrijven dat gebruik maakt van *VAMIL* en *MIA*.

Streefwaarde vaststellen op basis van gebruik afgelopen jaren (reeds bestaand instrumentarium).

3. Toelatingsbeleid

Naast aanpassingen in het toelatingsbeleid (onder meer implementatie van de wetwijziging van Bestrijdingsmiddelenwet zodat vanaf 2003 het gebruik van onmisbare middelen alleen op gecertificeerde bedrijven is toegestaan; verplichting registratie; verbeteren toelatingsprocedure ? 100.000 voor het jaar 2002) zijn er drie instrumenten waaraan kosten vastzitten voor LNV:

3. Fonds kleine toepassingen: ondersteuning van de toelating van kleine toepassingen van bestrijdingsmiddelen, aangevraagd door derden. Geschatte kosten per aanvraag ? 100.000,-. De overheid draagt 50% bij. In 2002 ondersteuning van 30 aanvragen, ? 1,5 mln. Prestatie indicator en streefwaarde zijn daarmee vastgesteld.
4. Toelating GNO's : ondersteuning van de toelating van gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong (= GNO's). Per stof is tenminste ? 0,5 mln nodig voor het vullen van het toelatingsdossier en de beoordeling van de toelatingsaanvraag. De overheid draagt 50% bij aan de kosten. In 2002 ? 2,5 mln voor 10 aanvragen. Prestatie indicator en streefwaarde zijn daarmee bepaald.
5. Helpdesk kleine toepassingen: aspirant-aanvragers voor de toelating van kleine toepassingen (zowel chemische als die van natuurlijke oorsprong) van informatie voorzien over de toelatingsprocedure, de dossiereisen en de mogelijkheid om een toelating te krijgen. Helpdesk is geïnstalleerd bij CTB (? 0,3 mln).

4. Vrijwaring aanscherping Lozingenbesluit

Voor koploperbedrijven die gecertificeerd zijn volgens het pluspakket zal het Lozingenbesluit worden aangepast zodat zij vanaf 2003 gevrijwaard zijn van de middelvoorschriften die het besluit oplegt. De doelvoorschriften zullen echter onverminderd gelden, en worden vertaald in het certificatieschema. Aanpassing Lozingenbesluit ligt bij V&W.

5. Preventie in de keten

Het bevorderen van de plantgezondheid in de keten. Een onderzoek of het huidige preventiebeleid en de uitvoering ervan adequaat is, 'Herijking fyto-sanitair beleid' (= toetsten aan beleids-doelstelling zicht op gezonde teelt en Voedsel en Groen). Hierbij is ondersteuning voorzien van een extern bureau (raming ? 200.000 à ? 300.000).

Daarnaast moet uitvoering worden gegeven aan internationale afspraken (IPPC) en EU wet- en regelgeving (? 65.000 voor 2002). Er wordt inzet gepleegd ten behoeve van het voorkomen en slechten van fyto-sanitaire handelsbelemmeringen.

6. Handhaving

Verbeteren van de handhaving door aan te sluiten bij certificering. Extra controles van niet gecertificeerde bedrijven en gerichtere handhaving van de overheid (op basis van risico analyses; opsporingsonderzoek). Afstemming op certificering ook door opzet tweedelijns toezicht richting certificerende instellingen.

Kosten in 2002: ? 2 mln totaal (intensivering), ook gericht op illegaal gebruik.

Uitvoeringskosten

1. Monitoring en evaluatie

De effecten van het beleid jaarlijks via monitoring in beeld brengen en in 2004 evalueren.

Ontwikkeling en uitvoering van systematiek hiervoor. Belangrijke onderdelen hierbij zijn:

- ?? ontwikkeling (2001) en toepassing (2002 e.v.) van een nationale milieu-indicator (2002: ? 50.000);
- ?? ontwikkeling (2001/2002) en toepassing milieu indicator op bedrijfsniveau (2002: ? 0,45 mln);
- ?? ontwikkeling en toepassing monitoringsinstrument voor de ontwikkeling van ziekten, plagen en onkruiden om veranderingen in ziekte- en infectiedruk als gevolg van het breed introduceren van geïntegreerde teelt te kunnen signaleren (2002: ? 3,5 mln);
- ?? ontwikkelen en toepassen overall evaluatie- en monitoringsinstrumentarium.

2. Certificering

Vertaling van de beleidsdoelstellingen uit 'Zicht op gezonde teelt' naar certificatie-schema's voor individuele ondernemingen. Het opstellen en erkennen van certificatie-schema's voor geïntegreerde gewasbescherming op niveau van een basis- en een pluspakket voor alle sectoren/gewasgroepen.

Kosten 2002: ? 0,5 mln.

Niet landbouwkundig gebruik

Beleidsinzet om ook het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen buiten de agrarische sector terug te dringen. Het gaat daarbij in het bijzonder om vermindering van het gebruik op verhardingen in gemeenten en op bedrijventerreinen en om het beperken van het gebruik door particulieren. Met gemeenten zullen op basis van de evaluatie van de in 2000 afgelopen bestuursovereenkomst nieuwe afspraken worden gemaakt en acties worden ingezet. Voor bedrijventerreinen zullen (projectmatige onderzoeken naar) maatregelen worden ondersteund en waar mogelijk met koepelorganisaties afspraken worden gemaakt. Voor particulier gebruik zal er aanpassing van het wettelijk gebruiksvoorschrift plaatshebben zodanig dat de particulier gebruiker alleen nog voor particulier gebruik toegelaten middelen mag toepassen. Daarnaast zal voorlichting gegeven worden over de negatieve gevolgen van het gebruik.

Totale kosten in 2002: ? 0,8 mln.

Prestatie indicator: afname niet landbouwkundig gebruik (kg actieve stof). Nog geen streefwaarde vastgesteld.

Bijlage 2   Uitwerking van de causale ketens van de beleidsinstrumenten

Cruciale instrumenten

?? Certificering

Niveau	Gewenste effect	indicator	streefwaarde
<i>Beleidsprestatie</i>	<u>Gericht op sectorbrede introductie certificeren</u> <ul style="list-style-type: none"> - Overheid stelt College van Deskundigen in met alle direct betrokken partijen. - Overheidseisen (maatregelen geïntegreerde gewasbescherming) uitgewerkt in certificatieschema's. - Overheid zoekt aansluiting bij bestaande certificatiesystemen en randvoorwaarden die vanuit de Europese retailers en supermarkten aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zijn gesteld. - Resultaten praktijkproef 2000 gebruikt in certificatieschema's. - College van Deskundigen toetsen certificatieschema's. - Goedgekeurde schema's aangeboden aan geaccrediteerde certificerende instellingen. 	Kwalitatief	nvt
	<u>Gericht op het verder ontwikkelen van geïntegreerde gewasbescherming (inhoud pakketten)</u> <ul style="list-style-type: none"> - Resultaten praktijkproef 2000 gebruikt in certificatieschema's - Praktijkproef 2001 uitgevoerd. - Resultaten praktijkproef 2001 gebruikt in certificatieschema's. - Basis/pluspakketten aangepast op basis van onderzoek. - Maatregelen in basis- en pluspakket geëvalueerd in 2004 (met welk doel?) 	Kwalitatief	nvt
<i>Resultaat</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Geaccrediteerde certificerende instellingen nemen certificatieschema's van de overheid op in hun eigen certificeringsschema's. 2. Certificaat beschikbaar voor ondernemers uit alle sectoren 3. Sector brede introductie geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven. 4. Pakketten aangescherpt op basis van onderzoek/praktijkproef. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aantal geaccr. Instel. dat overheidseisen opneemt. 2. Aantal verschillende certificatieschema's 3. Aantal gecertificeerde plantaardige productiebedrijven met basis- en pluspakket (per sector) 4. Aantal maatregelen aangepast in 2004. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. 2005: Basispakket 90%;2010: pluspakket = niv. 2001 4. Basispakket 2010 = pluspakket 2002

<i>Outcome</i>	1. Terughoudend en zorgvuldige toepassing chemische gewasbeschermingsmiddelen. 2. Vermindering verbruik chemische gewasbeschermingsmiddelen. 3. Vermindering van de emissies naar het milieu. 4. Verbetering naleving huidige wet- en regelgeving gewasbeschermingsmiddelen.	1. Omslag in denken en handelen/vermindering verbruik ¹³ . 2. Vermindering emissie naar compartimenten (bodem, oppervlaktewater, lucht) 3. Vermindering milieubelasting oppervlaktewater; milieubelasting andere compartimenten 4. Verschil nalevingsniveau gecertificeerd/niet-gecertificeerde bedrijven.	1. ¹⁴ 2. 2010: stap richting verwaarloosbaar risico ¹⁵ 3. 2005: 75% 2010: 95% 4. ¹⁶
----------------	---	--	--

?? heffingen op gewasbeschermingsmiddelen

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>
<i>Beleidsprestatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Op alle chemische bestrijdingsmiddelen worden heffingen geïnd - Heffingen worden (gedeeltelijk) teruggesluisd naar de gecertificeerde bedrijven - Alle gecertificeerde bedrijven ontvangen een terugsluis 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoogte bedrag geïnd - Volume afzet chemische bestrijdingsmiddelen - Bedrag naar sector, onderzoek en fonds kleine toepassingen - Aantal bedrijven gecertificeerd - Aantal bedrijven dat terugsluis ontvangt 	

?? financiering onderzoeksprogramma's

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>
<i>Beleidsprestatie</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vier nieuwe onderzoeksprogramma's¹⁷ zijn gestart. 2. Onderzoeksprogramma's gericht op beter inzicht milieueffect van bestrijdingsmiddelen zijn gestart. 3. Onderzoek ontwikkeling nieuwe versie milieu-indicator is gestart. 4. Maatregelen gericht op kwaliteitsverbetering kennisinfrastructuur in gang gezet. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aantal gestarte onderzoeksprojecten per onderwerp 2. Aantal gestarte onderzoeksprojecten gericht op inzicht in milieu-effect. 3. Kwalitatief 4. Kwalitatief: wat is gebeurd. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.¹⁸ 2.¹⁹ 3. nvt 4. nvt

¹³ Onderzoek nodig.

¹⁴ Geen streefwaarde

¹⁵ Streefwaarde is moeilijk evalueerbaar.

¹⁶ Geen streefwaarde

¹⁷ Gericht op preventie-, niet chemische beheers- en bestrijdingsstrategieën (waaronder GNO's), benutten van teeltsystemen en nieuwe managementsystemen.

¹⁸ Geen streefwaarde

¹⁹ Geen streefwaarde

<i>Resultaat</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kennis (niet-chemische methoden; preventieve methoden etc) ontwikkeld voor basis- of pluspakket (uiterlijk in 2006 opgeleverd). 2. Kennis verkregen over bv: classificatie bestrijdingsmiddelen voor luchtemissie en effecten/risico's emissie. 3. Nieuwe milieu-indicator ontwikkeld. 4. Kwaliteitsverbetering kennisinfrastructuur gerealiseerd. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aantal en aard van de aanscherpingen pluspakket en basispakket gebaseerd op onderzoeksresultaten 2. Kwalitatief 3. Kwantitatief 4. Integratie onderzoek/inbreng praktijk 	alle ²⁰
<i>Outcome</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aanscherpen inhoud basis- en pluspakketten 2. Beter inzicht in milieueffecten bestrijdingsmiddelen. 3. Monitoring beleid 4. Betere doorstroming praktijk 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aantal maatregelen geïntegreerde gewasbescherming voor en na aanscherping (inhoud basis- en pluspakketten) 2,3,4: Niet geformuleerd. 	1. basispakket 2010= pluspakket 2002; streefwaarde pluspakket 2010 moet nog worden gedefinieerd

?? voorlichting

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>Streefwaarde</i>
<i>Beleidsprestatie</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ondersteunen van voorlichtingsprogramma's gericht op het opstellen gewasbeschermingsplan. 2. Ondersteunen van voorlichtingprogramma's gericht op het stimuleren toepassen meest milieuvriendelijke middel met behulp bedrijfsmilieu-indicator. 	<ol style="list-style-type: none"> 1 en 2: Aantal en aard voorlichtingsprogramma's dat ondersteund is. Aantal ondernemers/bedrijven bereikt. 	6000 bedrijven in 2002
<i>Resultaat</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meer gewasbeschermingsplannen opgesteld. (Bron: VBTB). 2. Meer ondernemers gebruiken bedrijfsmilieu-indicator. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aantal plannen opgesteld met behulp van voorlichting. 2. Aantal ondernemers dat de bedrijfsmilieu-indicator gebruikt. Aandeel hiervan door ondernemers die voorlichting hebben ontvangen. 	1:1 d.w.z. 6000 maal ondersteuning verlenen (bron VBTB)
<i>Outcome</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Toename gecertificeerde bedrijven 2. Vermindering milieubelasting (niet verder uitwerken; stopt op resultaatniveau gebruik van milieu-indicator is het belangrijkste) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aantal gewasbeschermingsplannen die zijn ondersteund (met voorlichting) en die hebben geleid tot certificering t.o.v. aantal gecertificeerde bedrijven (bron: VBTB). 2. n.v.t. 	²¹

?? kleine toepassingen: alle deelactiviteiten.

²⁰ Geen streefwaarde

²¹ Geen streefwaarde

Niveau	Gewenste effect	Indicator	Streefwaarde
<i>Beleidsprestatie</i>	Zie onderstaande tabellen		
<i>Resultaat</i>	Effectief middelen (maatregelen) pakket beschikbaar voor kleine teelten en de biologische landbouw	Aantal middelen/maatregelen beschikbaar per belangrijk gewas/plaag c.q. ziekte combinatie	Door sector aan te geven
<i>Outcome</i>	Toename geïntegreerde teelt op gecertificeerde bedrijven (bij kleine teelten).	Aantal gecertificeerde telers (kleine teelten)	²²

?? Kleine toepassingen: aanpassingen toelatingsbeleid

Niveau	Gewenste effect	Indicator	streefwaarde
Beleidsprestatie	Wetgeving aangepast voor de kleine toepassingen	Aantal vereenvoudigingen	*
Resultaat	1. Toelatings- en onderzoekskosten lager 2. Snellere toelatingsprocedure 3. Meer middelen beschikbaar voor kleine teelten	1. Kosten voor en na aanpassing wetgeving 2. Lengte van de procedures voor en na aanpassing wetgeving 3. Aantal extra toelatingen na aanpassing van de wetgeving	*
Outcome	Toename geïntegreerde teelt in de kleine teelten	Aantal geïntegreerde telers in de kleine teelten voor en na aanpassing wetgeving	*

?? Kleine toepassingen: ondersteuning onderzoekskosten

Niveau	Gewenste effect	Indicator	streefwaarde
Beleidsprestatie	Ondersteunen toelatingen kleine toepassingen van bestrijdingsmiddelen door derden Adviezen over toelatingsprocedures	Aantal aanvragen ingediend Aantal aanvragen ondersteund	2002: 30 aanvragen ondersteund (Bron: vbtb)
Resultaat	Meer middelen beschikbaar kleine teelten	Aantal financieel ondersteunde aanvragen dat is toegelaten	*
Outcome	Toename geïntegreerde teelt in de kleine teelten	Aantal geïntegreerde telers in de kleine teelten voor en na ondersteuning onderzoekskosten	*

?? Kleine toepassingen: ondersteuning onderzoekskosten GNO's

²² Geen streefwaarde

Niveau	Gewenste effect	Indicator	streefwaarde
<i>Beleids-prestatie</i>	Ondersteunen toelatings GNO's Adviseren over toelatingsprocedures GNO's	Aantal aanvragen Aantal aanvragen ondersteund	2002: 10 aanvragen ondersteund
<i>Resultaat</i>	Meer GNO's beschikbaar voor kleine teelten en biologische landbouw	Aantal nieuwe GNO's toegelaten met steun overheid	
<i>Outcome</i>	1. Toename geïntegreerde teelt in de kleine teelten en de biologische landbouw 2. Vermindering milieubelasting	1. Aantal geïntegreerde telers in de kleine teelten voor en na inrichting van de helpdesk voor GNO's 2. Milieu-indicator (voor en na het gebruik van GNO's)	²³

Neveneffect: Illegaal gebruik neemt af

Resultaat: Hoe hoog ligt voor een toelatingshouder de drempel; m.a.w. zijn de kosten nu laag genoeg? Proces, bv. rol sector, hierin bel.. Ook autonome ontwikkelingen spelen een belangrijke rol.

?? Certificering en toelatingsbeleid

Niveau	Gewenste effect	Indicator	streefwaarde
<i>Beleids-prestatie</i>	Opnemen van aanvullende toepassingsvoorschriften. Borging in certificeringssystemen. ²⁴	Kwalitatief Aantal toepassingen opgenomen certificeringssystemen	*
<i>Resultaat</i>	Effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket beschikbaar voor gecertificeerde teler	Aantal middelen beschikbaar per belangrijk gewas/plaag c.q. ziekte combinatie middelen voor gecertificeerde bedrijven	*
<i>Outcome</i>	Toename geïntegreerde teelt op gecertificeerde bedrijven Terughoudend en zorgvuldig gebruik Vermindering milieubelasting	Aantal gecertificeerde bedrijven die middelen met aanvullend toepassingsvoorschrift gebruiken. Verbruik middelen met aanvullend toepassingsvoorschrift Milieubelasting middelen met aanvullend toepassingsvoorschrift op basis van milieu-indicator	*

?? een gerichte controle-inzet op bedrijven die niet gecertificeerd zijn

Niveau	Gewenste effect	indicator	Streefwaarde
<i>Beleids-prestatie</i>	1. AID voert risicoanalyses uit. 2. Extra en meer gerichte bedrijfscontroles op (niet-)gecertificeerde bedrijven	Aantal controles bij (niet-) gecertificeerde bedrijven.	*
<i>Resultaat</i>	Pakkans illegaal gebruik op niet-gecertificeerde bedrijven verhoogd	Nalevingsniveau niveau gecertificeerd/niet gecertificeerd (specifiek voor illegaal gebruik) tov)-situatie.	*

²³ Voor beide geen streefwaarden

²⁴ Randvoorwaarde: toepassing voldoet aan wettelijke normen en zijn essentieel voor de sector.

<i>Outcome</i>	1. Nalevingsniveau is verhoogd 2. Toename gecertificeerde bedrijven	1. Aantal overtredingen t.o.v. 0-situatie. 2. Aantal bedrijven dat zich laat certificeren a.g.v. handhaving.	*
----------------	--	---	---

?? tweedelijns toezicht op de controle door certificerende instellingen

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>indicator</i>	<i>Streefwaarde</i>
<i>Beleidsprestatie</i>	Tweedelijns toezicht vindt plaats op uitvoering controletaken van certificerende instellingen	% certificerende instellingen dat onder tweedelijns toezicht staan	Alle certificerende instellingen onder toezicht
<i>Resultaat</i>	Gecertificeerde instellingen gestimuleerd om de controle goed uit te voeren.	% van aantal keren dat controle van de certificerende instelling niet overeenkomt met controle eisen van de overheid.	Zo laag mogelijk
<i>Outcome</i>	Verhoging van naleving door gecertificeerde bedrijven.	Naleving voor en na invoering tweedelijns controle	

Niet-cruciale instrumenten

?? VAMIL en MIA

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>
<i>Beleidsprestatie</i>	De VAMIL- en MIA-investeringslijsten zijn aangepast zodat alleen voorzieningen van belang voor geïntegreerde gewasbescherming hierop voorkomen.	Technieken op de VAMIL- en MIA-lijst die van belang zijn voor geïntegreerde gewasbescherming	Allemaal

?? DOA

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>
<i>Beleidsprestatie</i>	Het pluspakket is als module voor geïntegreerde gewasbescherming in de SDL ingebouwd	SDL	Integratie

?? inzet van ICT

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>
<i>Beleidsprestatie</i>	Er is een interactieve Internetsite	- kwaliteit van de internetsite - aantal organisaties dat meedoet aan de site	

?? gebruik van landbouwkundig onmisbare middelen

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>

<i>Beleidsprestatie</i>	Aanpassingen van de bestrijdingsmiddelenwet zodanig dat landbouwkundig onmisbare misbare middelen alleen nog maar door gecertificeerde bedrijven mogen worden gebruikt	Aanvullende voorwaarde in de bestrijdingsmiddelenwet	Medio 2003
-------------------------	--	--	------------

?? gewasbeschermingslicenties

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>
<i>Beleidsprestatie</i>	vakbekwaamheidseisen voor het verkrijgen en behouden van een gewasbeschermingslicentie zijn aangepast aan Zicht op Gezonde Teelt	vakbekwaamheidseisen	Synchroon met ZICHT OP GEZONDE TEELT

?? vrijwaring van het maatregelenpakket van het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij per 2003

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>
<i>Beleidsprestatie</i>	Het Lozingenbesluit is zodanig aangepast dat gecertificeerde bedrijven met een pluspakket gevrijwaard zijn van de geformuleerde maatregelenpakketten	Lozingenbesluit	Vrijwaringen voor gecertificeerde bedrijven met pluspakket

?? preventiebeleid in de keten

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>
<i>Beleids-prestatie</i>	1. Er is een onderzoek uitgevoerd naar de adequaatheid van het huidige preventiebeleid en de uitvoering ervan 2. Agenderen van preventie in de keten binnen EU- en internationale kaders	1. Het onderzoek 2. Het voorkomen van preventie in de keten op de agenda's van de EU- en internationale kaders	1. Is uitgevoerd (in welk jaar?) 2. het is geagendeerd (in welk jaar?)

?? niet-landbouwkundig gebruik van bestrijdingsmiddelen

<i>Niveau</i>	<i>Gewenste effect</i>	<i>Indicator</i>	<i>streefwaarde</i>
<i>Beleids-prestatie</i>	1. Afspraken en acties richting gemeenten 2. Ondersteunen van voorlichtingsbijeenkomsten voor particulieren		

Bijlage 3 Afstemming evaluatievragen

In hoofdstuk 3 wordt de werkwijze beschreven die gebruikt is om tot evaluatievragen te komen. In een aantal bijeenkomsten met relevante beleidsmedewerkers zijn de achterliggende aannames en de bijbehorende evaluatievragen besproken. Ook gaven de beleidsmedewerkers aan waar waar de prioriteiten lagen. Hieronder volgt de lijst deelnemers.

Naam	Directie/Dienst	Instrument	Datum
Hans Schollaart	Directie Landbouw	Kennisontwikkeling- en verspreiding	30-05-01
André Nieuwenhuijse	Directie Landbouw	Kennisontwikkeling- en verspreiding	30-05-01/07-06-01
Gerty Horeman	Expertisecentrum LNV Programmaleider Mest, Mineralen en Gewasbescherming	Kennisontwikkeling- en verspreiding	30-05-01/07-06-01
André van Straaten	Directie Landbouw	Toelatingsbeleid	02-07-01
Martie van Essen	Directie Landbouw	Certificering	25-06-01
Rien van Haperen	AID	Handhaving	05-0701